

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

N:o 11 1971

JULKAISIJA ja KUSTANTAJA: Sotamuisto-yhdistys r.y.
TOIMITUSNEUVOSTO: Puheenjohtaja K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
G. Magnusson, eversti evp. V. Nihtilä, eversti evp.
PÄÄTOIMITTAJA: K. L. Oesch, kenraaliluutnantti evp.
TOIMITUS: Helsinki 26, Töölönkatu 35 B puh. 44 62 42.
Toimitussihteeri E. Kuussaari, eversti evp.
Toimittaja E. Pertamo, majuri evp.

TILAUKSET: Postilokero 820, 00101 Helsinki 10, puh. vaihte 79 08 22
Postisiirtotili 7259-1
ILMOITUSKONTTORI: Korkeavuorenk. 30, 00130 Hki 13, puh. vaihte 64 90 11

VUODESSA 12 NUMEROA • TILAUSHINTA 16 MK • TILAUKSET JA OSOITTEEN MUUTOKSET PUH. 79 08 22

ENSIO SAVOLAINEN

TAISTELULÄHETTINÄ TALVISODASSA

PATALJOONAMME, Er.P 5 oli ilman taisteluja pysähtynyt Muolaan kirkolla, missä joukkomme yön pimeydessä miehittivät siellä olevat taisteluasemat, vapauttaen ankaria taisteluita käyneet entiset miehittäjät lepäämään rintaman taa. Komppaniini miehitti hautausmaalle rakennetut taisteluasemat. Venäläisten hyökkäysintento asemiamme vastaan oli nyt laimentunut huomattavasti. Vihollinen tyytyi järjestämään vain paikallisia ryntäyksiä, mutta keskitti sensijaan asemiamme vastaan tykistön, kranaatinheitin ja hyökkäysvaunujen kranaattisarjoja.

Muolaan kirkko oli saanut useita osumia, sen katopelto riippui räystään varassa ja tuulet niitä vain paiskoivat synnyttäen etenkin yön seutuvilla peräti kolkkoo ääntä.

Joulukuun 12. päivän aamuna alkoivat venäläisten hyökkäysvaunut jälleen vyöryä kohti asemiamme.

Luutnantti Lauri Kettunen päätti taas kerran käyttää kasapanoksia niiden tuhoamiseksi. Yhdessä kolmissin, siis luutnantti Kettunen, taistelulähettilä ja minä juoksimme ammuskorsulle hakemaan kahden trotyylikilon voimaisia kasapanoksia, joiden syytysmekanismiina käytettiin niin sanottua kitka-syytintä. Kun näitä panoksia oli valmiina vain neljä kappaletta, ottivat

luutnantti ja taistelulähettilä ne mukaansa viedäkseen ne sinne, missä hyökkääjät yrittäisivät läpimurtoa.

Lähtiessään käski esimieheni minun kiinnittää nuo pienen pienet syyttimet vielä kahteen muutoin valmiiseen panokseen. Tuskin oli heidän lähdöstään kulunut paria minuuttia, kun alkoi yksi ankarimmista pommituksista. Maa tärisytti niin valtavasti, että seinällä palava viiden linjan öljylamppu sammui. Syytettyäni sen uudelleen kiinnitin nuo syyttimet paikoilleen ja lähdin viemään niitä taisteluhaudoissa oleville miehille. Tuskin olin ehtinyt kulkea sataa metriä pitkin hautausmaata, kun näin luutnantti Kettusta nostettavan taisteluhaudan laidalle. Arvasin heti, että sankarikuolema oli sattunut hänen kohdalleen, sillä muutoin olisivat lääkintämiehet kuljettaneet hänet Jsp:lle. Nyt ei siis nähtävästi ollut mitään tehtävissä. Myöhemmin, kun suurin uhka hyökkäysvaunujen taholta oli torjuttu, kuljetimme pidetyn joukkueenjohtajan jo kangistuneen ruumiin allapäin Jsp:lle, missä lääkäri totesi sirpaleen osuneen niskanikamaan, mikä oli aiheuttanut silmänräpäyksellisen kuoleman. Niin äkkiä päättyi esimieheni ja ystäväni, luutnantti Kettusen elämä, ja vaikka hyvin muistin hänen lupauksensa, ei minulla ollut sydäntä pyytää edes taskuasetta hänen jäämistöstään,

varsinkaan, kun en muutenkaan ole mikään materialisti.

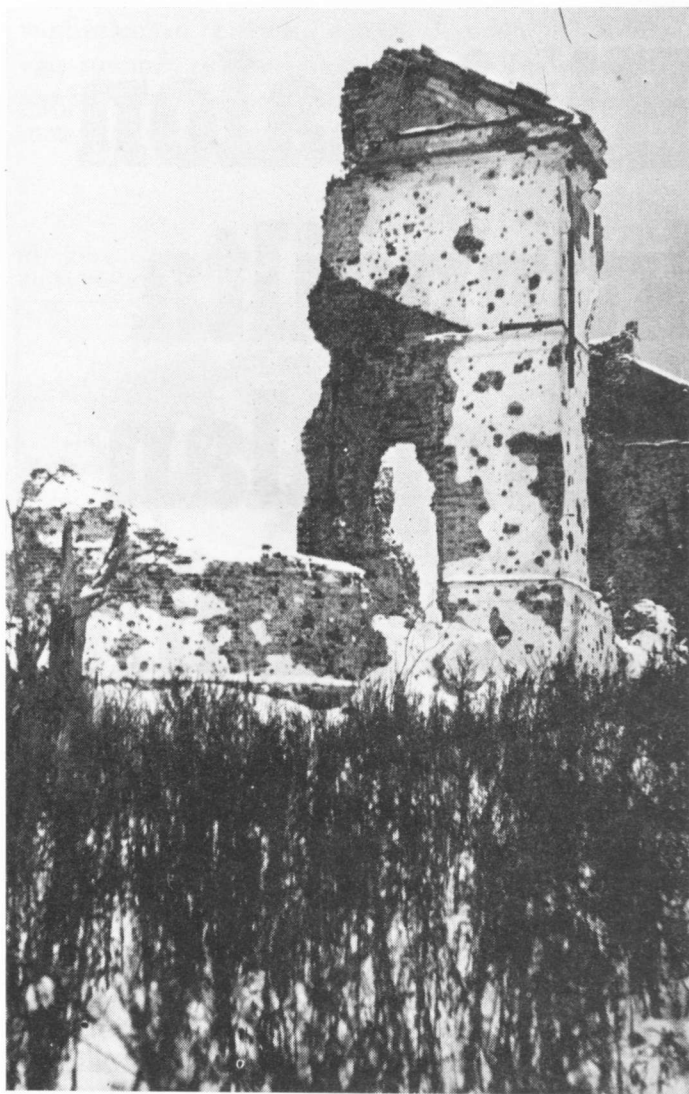
Nyt seuraavina päivinä suorittelin tehtäviäni masennuksen valtaamana. Näin jälkeempäin ajatellen ja muistellen ymmärrän miten äärettömän hyvä onni seurasi myötäni. Eräänäkin päivänä olin useamman tunnin ajan seisokellut kk-pesäkkeen ampuma-aukon äärellä ja ihailut kuinka kätevästi tarkka-ampujat aina kolmenkin sadan metrin etäisyydeltä nappasivat silloin tällöin miehen, pienentäen täten aromaani poikien lukumäärää ja ruokavahvuutta. Varsinaisia kk-miehiä ei yhtä lukuunottamatta ollutkaan silloin pesäkkeessä.

Yhtäkkiä sain kuin selvän käskyn lähteä katsomaan, mitä naapurin pojalle ja ikätoverilleni, *Juvo-*

sen Pentille kuuluu. Ehdin kulkea taisteluhautaa pitkin vain viitisentoista askelta, kun kk-pesäkkeeseen osui kuusituumaisen kranaatti ja hautasi miehet hirsien ja hiekan alle. Luutnantti *Uimonen* lähti juosten tapahtumapaikalle järjestämään pelastustyötä. Minä sain käskyn hakea sähkölampun komentokorsusta ja ottaa mukaani sillä kertaa vapaina olevat toiset lähetit kaivaustöihin. Vahvan ruutikaasun takia oli aina muutaman minuutin väliajoin vaihdettava miehiä lapiotien varsiin ja ennenkuin saimme molemmat miehet esille maan ja hirsien alta, oli tuo tarkkakätinen ampuja ehtinyt tukehtua. Konekiväärin miehen saivat lääkitämiehet virkoamaan.

Toisena päivänä taas olin matkalla sotamies *Kop-*

Muolaan kirkon
rauniot

ran luo ja etenin aivan ryömimällä, sillä edessä oleva hautausmaan kiviaita suojasi meitä vihollisen tähtäykseltä, joten taisteluhautaa ei enää niin lähellä aittaa tarvittu, kun kranaatinheittimen ammus räjähti vierelläni, peittäen minut osittain hiekalla. En saanut naarmuakaan.

Joulukuun 17—18. päivien välisenä yönä huomasivat miehemme vihollisen partion liikkuvan kivistä rakennetun hyökkäysvaunuuesteemme eräässä kohdassa. Se karkoitettiin, mutta lähemmin paikkaa tutkittaessa todettiin, että se oli miinoittanut estettä noin kymmenen metrin pätkän. Kun oli odotettavissa, että vihollinen millä hetkellä tahansa räjäyttää tai ainakin yrittää räjäyttää aukkoa esteeseemme, ei Uimonen rohjen-

nut menettää aikaa kutsumalla pioneereja purkamaan sitä, vaan tiedusteli minulta uskaltaisinko yrittää heti yön pimeydessä sen purkamista.

Vaikka tehtävä oli epäkiitollinen, sillä en ollut saanut opetusta venäläisten räjähdysaineiden ominaisuuksista, lupasin ainakin yrittää purkamista. Värikkö *Pesosen* asettuessa puolijoukkueineen ja konetuliaseineen suojakseni, syöksyin mahdollisimman matalana kiviesteen luo tarkastamaan miinoitusta lähemmin. Näin, että viholliset olivat tuoneet räjähdysaineensa paikalle kangassäkeissä ja että noin kymmenen kiven vierellä oli tämmöinen kangasmytty. Samalla näin, että välilangoitus oli myöskin ehditty suorittaa. Säpsähtäen totesin, että miinoitus oli valmis ja voi räjähtää sitä koskettaessani. Saamani opetuksen mukaan hiivin vihollisen suunnalle ja aloin kuumeisella kiireellä rintaman ja kiviesteen suuntaisesti vetää jaloillani vakoa lumeen löytääkseni sähkösytytykseen tarvittavat kaksi johtoa. En ihmeekseni kuitenkaan löytänyt niitä ja tarkempi tutkimukseni osoittikin, etteivät viholliset kiireisen pakonsa takia olleetkaan ehtineet vetää johtoja mukanaan aseimiinsa, vaan olivat ne jääneet vyyhdille erään panoksen ympärille. Katkoin nyt puukollani räjähdysainekasoja yhdistävän välilangoituksen sekä poistin varovasti sytytysnallit. Tämän jälkeen hiipi vänr Pesonen muutaman miehensä kanssa avuksi, joten pian oli yli sata kiloa vihollisen räjähdysaineita siirretty parempaan talteen. Se oli Donnimistä keltaiseen päällykseen pakattua räjähdysainetta. Ajattelin seuraavana päivänä kokeilla hieman sen ominaisuuksia, mutta jäi tämä kuitenkin minulta tekemättä. Sain yötyöni palkkioksi yhden vapaapäivän ja muistan olleeni siitä hieman ylpeäkin.

Sanotaan, että ylpeys käy lankeemuksen edellä... Niin ainakin minulle kävi. Kun korsussa tuo vapaapäivä alkoi tuntua pitkältä, päätin lähteä katsomaan mitä tutuille miehille kuuluu. Ehdittyäni ulos, räjähti järeän tykin ammus lähelläni ilmanpaineen paiskatesa minut kumoon. Ilmalennon aikana osuivat sirpaleet oikeaan olkapäähäni sekä selkään. Laahauduin korsuun takaisin ja lääkintämiehemme *Kymäläisen* Jouko satoi alustavasti haavani, sekä saattoi Jsp:lle. Täällä suoritettun perusteellisen sitomisen jälkeen sain käsivarteeni morfiiniruiskeen, mikä vaikutti niin, etten tietänyt mitään autokuljetuksesta, jolla siirto sotasaaralaan tapahtui. Heräsin vasta joulukuun 19. päivänä Tiuriniemen parantolassa.

Näin lyhyeksi ja tyhjäksi sankariteoista jäi siis minun Talvisotani ja sota yleensä, sillä Jatkosodassa kelpasin enää vain kotirintamapalvelukseen.

Sen verran kuitenkin ehdin kokea, ymmärtääkseni, ettei sodanjumala tahtonut minulta suurinta uhria, vaan tyytyi vain hellävaraisesti sivellen muistuttamaan, että pieni ja mitätön olet sittenkin ihminen kaiken keskellä.

Taisteluasemia
Raudun maastossa

RAJAPATALJOONA 2, komentajana majuri Martti Avela, oli 13.6.-44 miehittänyt VT-linjan Raudun Kelliössä. Komppaniani 1./Rj.P 2 oli ryhmitetty Raasulista Rautuun johtavan maantien molemmin puolin. Melkoisen pettymyksen tuntein otimme mainitut asemat vastaan. Olimme kuvitelleet niiden valmiusasteen suuremmiksi kuin mitä ne olivat. Suurella vaivalla rakennettu taisteluhauta osoittautui käyttökelvottomaksi. Sisukkaasti pureutuivat rajamiehet sen takapenkkaan rakentaen kiireesti itselleen uusia käyttökelpoisempia asemia. Entiset asemat olisivat sopineet lähinnä ilmatorjuntaa varten! Mitään syvyyttä ei asemissa ollut, ei myöskään komento- ja reservin sijoituspaikkoja, viestiyhteyksiä eikä edes suojaista yhdyshautaa mistään kohtaa varsinaisesta taisteluhaudasta taaksepäin. Kiireesti ryhdyimme saattamaan asemia edes välttävään puolustuskuntoon. Pitkälliseksi ei oleskelumme näissä asemissa muodostunut, kun saimme uuden käskyn, jonka mukaan meidän piti kiireesti siirtyä uudelleen vanhan rajan taakse Kirjasaloon ja ottaa siellä 16.6. kuluessa asemat vastaan kapt. Axelssonin komentamalta Pion. P 23:lta, joka oli vapautettava oman alansa tehtäviin.

Tällä olivat asiat vielä hullummin kuin Raudussa asemien kulkiessa pitkät matkat sankassa kuusikossa vain ohuena "vitjana". Tällaisten asemien puolustaminen olisi miltei mahdottomuus vähänkään voimakkaamman painostuksen alaisena. Pioneerit olivat tehneet aseisiin valtavan määrän omatekoisia kasapanoksia, joiden pois siirtäminen turvallisempaan paikkaan oli ensimmäisiä tehtäviämme. Yhdenkin tuollaisen panoskasan räjähtäminen olisi hävittänyt kaiken elämän 20—30 metrin säteellä. Kiireesti ryhdyimme korjaamaan asemia, kaivamaan yhteyshaudan pätkiä ja reservin paikkoja. Vaikka kyseessä oli päämaantien kohta, ei asemissa ollut mitään syvyyttä tai tukikohtajärjestelmään viittaavaa. Suunnittelijat olivat eläneet vielä v. 1942—1944 lineaariaikakautta!

Tukipatteristona toimi maj. Öistin I/KTR 19, mut-

BRUNO J. TIAINEN

Kirjasalon kunnailta Rampalan aukeamille

ta yhteistoiminta sen tulenjohtopuolen kanssa oli olematonta. Sattumalta sain kuulla 30—40 m päähän komentopaikasta saapuneista kahdesta tulenjohtajasta, jotka otin heti "luokalle". Tämän jälkeen sujui toiminta hieman paremmin joskin tämä tulenjohtue jälleen hävisi teille tietämättömille seuraavaan viivytysasemaan siirryttäessä.

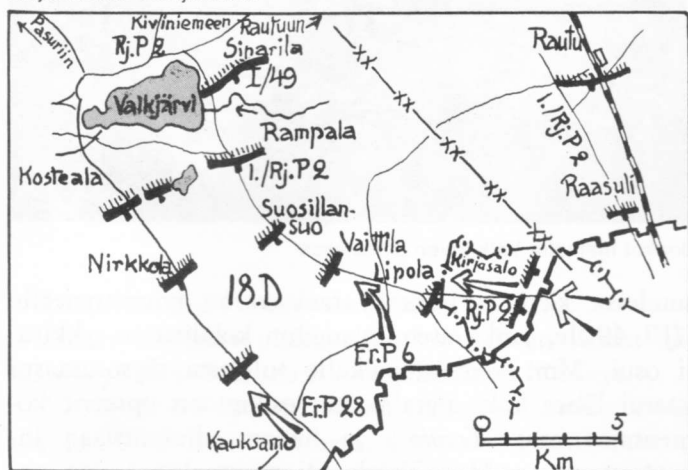
16/17.6. välisenä yönä saatiin kosketus ensimmäisen kerran viholliseen. Tällöin hajoitettiin sen marssirivistö hyvin osuneella tykistökeskityksellä. Sisukkaasti ujuttautui vihollisen jalkaväki tien eteläpuolella olevaan miinoitettuun murrekkaan, josta eräs pikakivääri ärsyttävästi ammuskeli lähietäisyydeltä asemiamme. Jv. aseiden tuli ei siihen vaikuttanut, tykistöä emme voineet käyttää lähietäisyyden takia, ja niin meidän täytyi viimein raahata pst. kivääri aseisiin ennen kuin tämä kiusallinen pk. saatiin vaiennetuksi. Vähitellen sai vihollinen tykistönsä ampumavalmiiksi ja silloin saimme vuorostaan multaryöppyjä niskaamme muuttaman taisteluhaudan sortuman lisäksi. Mitään suurempaa taistelutoimintaa ei kuitenkaan syntynyt vihollisen ilmeisesti odottaessa Länsi-Kannaksen tilanteen laukaisevan tämän kohdan vähemmälläkin. Mikä seikka pitikin paikkansa, sillä yleistilanteen takia oli

täälläkin siirryttävä 17.6. viivytykseen tien Kirjasalo—Lipola—Vaihtila—Suosillansuo—Rampala—Siparila suunnassa.

Ensimmäisen viivytysaseman miehitti 1./Rj. P 2 Lipolan rajanotkossa. Paikka oli muuten sopiva, mutta erittäin vaarallinen saarrostusuhan takia. Samaan paikkaan oli Talvisodan syytyessä jäänyt suomalainen rajavartio-osasto saarroksiin. Tämän takia olimme ”varpaisillamme”, ettei historia toistuisi, ja pyrimme varmistamaan Lipolan mäellä Raudun ja Kivennavan suunnat sekä vetäytymisemme. Teiden suuntien varmistuksesta piti huolehtia erään moottoroidun 50 mm pst. tykeillä varustetun pst. komppanian, mutta

useita kertoja lupaa vetäytymiseen, sillä vihollispanssarit kolisuttelivat telaketjujaan vajaan sadan metrin päässä tienmutkan takana. Vihdoin saimme irtaantumisluvan ja nopeasti vetäydyimme joukkueittain viivytysaseman läpi kokoontumispaikaksi määräämäni Kiviniemen tienhaaraan. Saapuessani viimeisen joukkueen mukana 2./Rj.P 2:n viivytysasemien yläpuolella olevalle mäelle totesin komppaniani olevan tauolla tien molemmin puolin. Kysyin lähimmältä joukkueenjohtajaltani syytä moiseen marssitaukoon, ja sain kuulla patl.komentajan pysäyttäneen yksikköni ruokailua varten. Kiiruhdin heti ottamaan yhteyttä esimieheeni ja pyysin lupaa saada viedä yksikköni mah-

Rj.P 2:n viivytys Kirjasalosta Valkjärvelle

JP 2:n kasarnit Valkjärvellä

tämä oli käyttänyt moottorointiaan hyväkseen ja häipäissyt kohti koti-Suomea ilmoittamatta siitä mitään. Onneksi tapaus huomattiin ajoissa ja syntyneet ”porsaanreivät” tukittiin ennen kuin vihollinen ehti kiertää selustaamme.

Lipolasta olivat omat joukkomme poistuneet tarpeettoman kiireellisesti jättäen jälkeensä huomattavia materiaalmääriä, joita rajamiehet parhaansa mukaan yrittivät pelastaa. Tässä mielessä ilmestyi miesten päälle uusia pukuja. Jollakin oli repussa radio, joku retuutti haitaria käsipuolellaan, eräällä pilkisti tennismaila repun suulla jne. Irtaantumiskäskyn tultua emme voineet heti lähteä, sillä yksi joukkue oli joutunut Lipolan aukeamilla kadoksiin. Tiukan haravoinnin jälkeen tämä kovan onnen joukkue löytyi heinäpellosta nukkumasta. Väsymys, kuuma päivä ja hetken helpoitus olivat tehneet tehtävänsä!

Päivän mittaan vetäydyimme muiden pataljoonamme yksikköjen varmistamien viivytyslinjojen läpi Rampalaan, jossa meidät pysäytettiin jostain syystä 2./Rj.P 2:n viivytysasemien eteen. Täällä oleskelumme alkoi muodostua vaaralliseksi, sillä illansuussa vihollisen toiminta aktivoitui ja se seurasi tiiviissä tuntu-
massa vetäytyviä joukkojamme. Tämän vuoksi pyysin

dollisimman pian pois paikalta panssarivaaran takia. Hän ei kuitenkaan halunnut peruuttaa antamaansa käskyä, joten jäimme ruokailemaan tien varteen. Yllättäen avattiin etulinjasta mitä kiivain konekiväärituli, ja ensimmäinen ajatuksemme oli, että panssarit ovat murtautuneet läpi ja etenevät tietä pitkin tulittaen tapansa mukaan kiivaasti tien molemmin puolin konetuliaseillaan. Syntyi lähes paniikinomainen pakokauhu eikä siinä ollut aikaa antaa käskyä. Jokainen pelastautui siihen suuntaan mikä sattui nenän edessä olemaan. Juoksin komentoryhmän kanssa varmaan ennätysajassa 50 m suoraan metsään ja hyppäsimme siellä eteen sattuneeseen savi-kuoppaan. Hetken sieltä tilannetta tarkkailtuamme huomasimme, ettei se niin vakava ollutkaan miltä alussa näytti. Ääni oli johtunut omien konekiväärien tuliylläköstä.

Lähdimme etsimään komppaniaa ja tapasimmekin sen pääosan Rampalan aukeilta. Alkaneessa krh.- ja tykistötulessa sain komppanian kootuksi ja ohjatuksi läpi aukean tykistön tulta väistellen aikaisemmin käskemääni kokoontumispaikkaan. Tultuani aukeamalle viimeksi komentoryhmän kanssa, jouduimme väistämään tulta aina yhä enemmän vasemmalle kunnes

1./Rj.P 2:n
päälystöstä
vasemmalta
oikealle: ltn
R. Kannelkoski,
ltn V. Kaskela,
rajavääp.
N. Nissinen
(kaatui lhanta-
lassa), tämän
kirjoittaja ltn
Br. Tiainen, vänr
A. Väänänen ja
vänr E. Järvinen.
Kuva otettu
Lempaalassa -44

Joukot matkalla Valkjärven maastossa

ajauduimme lähelle Valkjärven rantaa. Edessä olleiden mutahautojen ylittäminen polkupyörät mukana näytti tuottavan ylivoimaisia vaikeuksia. Olimme jo aikeissa hylätä pp:t kun muistin vanhoilta varusmiesajoilta paikan ja ohjasin pitkin kovaa hiekkarantaa matalassa rantavedessä kahlaten osastoni kanssa pois vaaralliselta alueelta. Koko Rampalan aukeama oli savun ja räjähdysten peittämä. Vihollinen johti tulta ilmeisesti kauempaa Valkjärven takaa josta sillä oli esteetön näköala. Saavuttuamme aukeaman vastakkaiseen reunaan huokasimme helpotuksesta ja jäimme pienelle tauolle vetääksemme vähän henkeä takaisin.

Silloin alkoi räjähdysten ja savun keskeltä kuulua lehmän kellon kilkatusta ja laulun hoilotusta mistä erottuivat sanat:

"Mä kutsun Herttaa ja Helunaa..."

Ajattelin, että nyt on joku aseveliparka mennyt tuossa rytkäksä sekaisin ja laulelee pehmoisia. Kohta työntyikin savun seasta näkyviin mies lehmää taluttaen. Pian tunsimmekin tämän harvinaislaatuiseen "Caruson" I joukkueen johtajaksi ltn. Ahti Väänäseksi. Tämä aina iloinen velikulta oli tavannut vauhkoontuneen lehmän tykkitulessa ja oli ottanut sen hoiviinsa. Harvinaislaatuinen show oli omiaan laukaisemaan hetken aiheuttaman jännityksen. Kun vielä totesimme omat tappiomme rajoittuneen yhteen haavoittuneeseen ja hajalle ammuttuun kk.ajoneuvoon, voimme olla loppujen lopuksi tyytyväisiä, että olimme niinkin vähällä selvinneet uhkaavan näköisestä rytkästä!

Tulkoon tässä yhteydessä mainituksi, että ko. tilai-

suudessa kävi hullummin taaksemme ryhmittyneelle I/JR 49:lle, jonka aseisiin meihin kohdistettu tykkituuli osui. Mm. komentopaikalle tulleesta täysosumasta kaatui lähes koko pataljoonan esikunnan upseerit komentajaa maj. Toiviota ja hänen adjutanttiaan lukuunottamatta. Maj. Toivio oli muutenkin kovan onnen soturi, mutta taidollaan hän selvitti monet pahat tilanteet parhain päin. Mm. viivytyksen alkuvaiheessa kun hänen piti miehittää osa VT-asemaa, oli vihollinen ehtinyt tehdä sen ennen heidän saapumistaan. Pienen tappelunnujukan jälkeen Toivio sai asemat itselleen.

Jouduttuaan irtaantumaan kovan onnen asemista Rampalassa (Siparilassa) ei hän saanutkaan vetäytymislupaa Kiviniemen siltojen kautta, vaan joutui suuntaamaan pataljoonansa metsien kautta Vuosalmelle. Täällä oli vihollinen vastassa Pasurinkankaalla, johon olimme sen pysäyttäneet ja maj. Toivion pataljoona iski sen selustaan. Tämä "perheneuvottelu" antoi meille tervetullutta aikaa puolustuksemme vahvistamiseen. Toivion täytyi loppujen lopuksi vetäytyä Oravaniemen kautta Vuoksen toiselle puolelle ja siinä patl. menetti kuormastonsa vihollisen panssareiden ehtiessä rantaan sopivalla hetkellä. Siihen päättyi sillä erää yhteinen seikkailumme rajajääkärien jännittäessä voimiaan päätien suunnassa hankkiakseen Vuosalmen ylitykselle ja puolustuksen järjestelyille kalliita tunteja. Tämä lisäaika vaikutti ratkaisevasti 2.D:n pääosan vetäytymiseen ja uudelleen ryhmittymiseen. Mutta se onkin jo toinen juttu!

ÄÄNI on nouseva ja laskeva:

Uuu — uu — uu — uuuu!

Se hiipii nukkujan tajuntaan. Menee sisään toisesta korvasta. Siitä, joka ei ole painettu tyynyä vasten. Luikertelee aivoista alaspäin. Kourii sydäntä, ravistelee läppää kammion ja eteisen välissä. Saa hengityksen ahdistumaan. Möyrii suolistossa.

Unessa, lähellä tajunnan rajaa on jännitettävä pakaroitten lihaksia, etteivät alushousut tahrinuisi.

Herääminen tapahtuu ensin hitaasti. Kuin ei haluaisi astua unen turvallisen seinän takaa keskelle kauhua. Sitten nopea, säpsähtävä havahtuminen. Nyt sen kuulee selvästi:

PERTTI EHRNROOTH

KUN

PIKKUPOIKANA PELKÄSIN

Uuuu — uuu — uuu — uuuuuu!

Siihen sekoittuu pikkuväljen itku. Äidin vähän häätäntynyt ääni. Mummon turhanaikainen hössötys.

Valoa ei voi syyttää. Rullaverhot ikkunoissa eivät ole tarpeeksi tiiviit. Pimeys, katseen läpitunkematon, musta, nyhkyttävään hengitykseen liimautuva. Hirveä, mahaa vääntävä turvattomuuden tunne.

Kiireesti vaatetta päälle. Mitä sattuu käsiin löytymään. Housut nurinpäin, sepalus takana. Toisessa jalassa huopatossu, toisessa mummon kumisaapas. Ulos työnnyttäessä naulakosta isän vanha pomppu, kanta-päihin ulottuva, niskaan.

Pikkuväli on äidin sylissä huopaan käärittynä. Nelivuotias, ulvova mytty, jota yritetään hätäisesti tyyntellä. Mummon kädessä heilahtelee puna-mustaruutainen lapaspussi. Toiseen se on siepannut ruskean, kuluneen käsilaukkunsa.

Pommisuoja on lähellä. Suuren koulurakennuksen kellari on varustettu rautaovin ja tyhjennetty tähän tarkoitukseen. Sinne on pari sataa metriä kompastelevaa juoksua lumista jalkakäytävää, kadun yli.

Painava ovi jysähtää kiinni. Hälytys sireenin ääni jää sen taakse. Vanha mies, VS-nauha käsivarressa, vääntää suuria varmuussalpoja lukkoon.

Edessä on kirkaasti valaistu, suuri huone. Jyhkeät betoniseinät, ilman ikkunoita. Täynnä ihmisiä. Merkittävästi pukeutuneita: pitkä miesten ulsteri pienen, kiihtyneen naisen pyjaman päällä; vanhalla ukolla naisten paksu, ripsureunainen villaröijy luisevilla hartioilla; tärkeä pikku poika sinisin, paljain jaloin, käsissään karvaiset koirannahkarukkasat.

Pitkiä, höyläämättömästä lankusta kokoon naulat-tuja penkkejä on ympäri huonetta. Istuinta ei riitä kaikille. Kykitään lattialla, nojailaan nurkkiin.

Joku makaa betonilattialle levitettyllä harmaalla sotilashuovalla ja tuijottaa kattoon kasvot kalpeina. Tuttu terveystisar, aina kamferille ja boorisalvalle haiseva, puhdistaa hänen käsivarttaan. Ruisku on valmiina avatun nahkalaukun kannella.

Vaaleatukkainen, pelokassilmäinen pikkutyttö kuis-kuttelee äitinsä korvaan: "Sitä pissattaa." Hän katselee pommisuojaissa olevia pojankoltiaisia eikä uskalla mennä nurkkaan pylvään taakse sijoitetulle sangolle. Äiti ja naapurin tati asettuvat seisomaan eteen. Tyttö

kyykistyy astialle punoittavin poskin.

Vauva itkee. Nuori, kukkearintainen nainen yrittää rauhoittaa häntä työntämällä tutin suuhun. Ei auta. Lapsi huutaa yhä tuskaisemmin. Sillä on nälkä. Nainen avaa puseronsa. Vauva hamuaa suuhunsa turpean nänнинpään ja imee silmät killillään maidon pul-pahdellessa suupielistä.

Suojaissa on kylmä. Äiti on kerännyt ympärilleen keskilattialle koko joukkonsa: pikkuväli, vähän isompi ja mummo ovat kyyristyneet mukaan siepatun tilk-kutäkin päälle. Huovankin äiti on temmannut kainaloonsa ennen ulos lähtöä. Se saadaan peitoksi eikä enää palele. Paljasjalkainen vieras poikakin on pääs-syt samaan lämpimään ja irvistelee mustunein ham-pain tyytyväisenä.

Ensimmäiset jyrähdykset tärisyttävät taloa. Ne ovat vielä kaukana. Pommit putoilevat varmasti asemalle ja ratapihalle. Jospa ne tällä kertaa jättävät kauppa-lan rauhaan! Harri asuu rautatien lähellä. Onkohan hän ehtinyt suojaan? Siinähan ei ihan lähellä olekaan muuta kuin pahainen sirpalesuoja, hiekkasäkein vahvistettu. Oikea joukkohauta.

Äkkiä talo tähtää ja alkaa vavista niin, että sen tuntee jalkapohjissa. Laastia putoilee katosta pieninä levyinä. Ison huoneen täyttää pöly, joka työntyy nenään ja suuhun. Panee yskimään. Valo himmenee. On sammumaisillaan.

Vatsan täyttää pelko. Kasvot jähmettyvät vääristyneinä kummalliseen irvistyksen. Ei tule itku. Suusta purkautuu vain läähättävä huuto:

— Ää — ääh! Ääh! Se on kuin ähkymistä. Suures-

sa tuskassa vaikertelua. Pikkuveli itkee valtoime-
naan. Vieras poika on kiertänyt kätensä sen ympärille
ja nauraa likainen naama vihreän kalpeana.

Mummo voivottelee: — Sus siunatkoon! Sus siunakkoon!

Äiti haalii lapset syliinsä. Hänen käsivartensa täri-
seivät aivan kuin palelisi kamalasti.

Vähitellen valo kirkastuu. Mahaa raastavan kau-
hun pystyy vaivalloisesti nielemään. Ei kuulu enää jy-
rähdysä. Korvat keskittyvät kuuntelemaan. Vaara
ohi -merkki ei kuulu pommisuojaan kunnolla.

On aivan hiljaista. Kalpeat kasvot tuijottavat
oveen, jota VS-mies availee. Nostaa salvan kerral-
laan. Pysähtyy hetkeksi tarkkailemaan ulkoa kantau-
tuvia ääniä ja jatkaa sitten työtään. Työntää paina-
van rautaoven hitaasti auki. Silloin kaikki kuulevat
sen. Pitkä, rauhallinen ulvonta. Vapauttava ääni.
Jännittyneille kasvoille hymyn tuova. Vaara ohi!

Ulkona on vielä sypipimeää. Himmennetyt tasku-
lampun ohut valosauva kopeloi mustaa yötä. Edellä
kulkenut väestönsuojelumies pysähtyy äkkiä. Valokiila
pyyhkii lunta ja putoaa samassa suureen, tummaan
läikkään valkoisessa, panssariverkkoaidan ympäröi-
mässä pihassa.

★ ★ ★

Aamulla lähdetään kavereitten kanssa tutkimaan
pommikuoppaa. Ilmasta pudonnut tappaja on repinyt
aidan betonipylväineen. Ripotellut sen pätkinä talon
katolle ja pihakoivujen oksille. Se on rokottanut kou-
lun tiiliseinän täyteen pikku pojan nyrkin nielaisevia
kuoppia. Ravistanut ikkunat alas möyrytylle hangelle
ruutuihin liimatuista paperisuikaleista välittämättä.

Nyt on päivä. Nyt ollaan rohkeita.

— Nyt se pudotti Molotohvin limpun!

— Tulis nyt ja olis mulla konepistooli, niin panisin
tosta noin. Ta-ta-ta-taa!

— Ooks sä hölmö! Ei sillä lensikkaa alas saa. Pi-
täis olla it-tykki.

— No, jos ois sellainen. Alas tulis vanja poika.
Kone putoisi tohon kadulle. Äijä hyppäis tietysti las-
kuvarjolla. Se putois noihin koivuihin ja jäis riippu-
maan naruihin. Silloin mä päästäisin konepistoolilla.
Joo, mä huitelisin niin, että kuulat lentelis pitkin ok-
sia.

— Et sä niin sais' tehdä. Se pitäis' ottaa vangiks'.
Ei sitä niin vaan saa tappa!

— Niin, mutta sillä ois' pistooli kourassa, ja se
koettaisi ampua sua just' tohon punaseen nenääs'. Sil-
lon mä vetäisin noin vaan. Ta-ta-ta-taa! Mä pelastai-
sin sun henkes. Kässääks' sä?

— No, sitte, jos se koettas ampuu. Silloin tietysti

Viholliskoneiden
hyökätessä oli usein
paettava maastoon
rakennettujen
suojapaikkojen
puuttuessa

siitä sais päästää ilman pihalle.

— Joo, sitten kiivettäs' puuhun. Katkottas' narut linkkarilla. Se mötkähtäis' alas, me otettais' siltä kokarti ja kauluslaatat. Mä saisin tietysti sen nagaanin, jolla sen piti sua ampua.

— Joo, ei me pojat pelättäisi, ku olis' se tykki. Eikä me pelätä nytkään. Eihän vaan. En mä ainakaan pelännyt viime yönäkään. Pelkäsiks' sä? — Paskiaks' mä tommosia pikku paukkuja säikkysin. En mä korvia lotkauttais, vaikka tulis' tuhannen kilon pommi tohon nurkalle. Maihin vaan löisin, ja sirpaleet huihelis' yli, niin että ujeltais' vaan.

— Ei me, pojat, pienistä säikyttä!

Ollaan ylettömän rohkeita. Mutta sitä mukaa, kuin ilta lähenee, kasvaa pelon murikka mahassa.

Hämärä tihenee. On tultava sisälle. Radio kertoo yhä lisääntyvistä pommituksista Etelä-Suomessa. Kyt-täävät erikoisesti rautateitten solmukohtia ja aseteh-taita. Meidän kauppalassa on molemmat.

Vuoteeseen mentäessä ei riisuta vaatteita. Huopa-tossutkin pidetään jalassa. Maataan sänkypeiton ja täkin välissä. Uni ei tule. Pimeä hiljaisuus tikittää kor-vissa. Kohta se varmasti taas kuuluu. Se kamala ää-ni: — uu-uuu-uu-uuuu!

Täytyy nieleskellä koko ajan, vaikka sylkeä ei suu-hun tulekaan. Huulet ovat kuivat, nahkea kieli tart-

Väestönsuojaan oli paettava kesken hääilonkin

tuu kummasti niihin kiinni. Kylmät, nihkeät kädet on työnnettävä jalkojen väliin lämpimään. Vatsa on pahin. Se kurisee ja möyryää. Pitäisi mennä vessaan, mutta ei uskalla. Jos se alkaakin juuri silloin, kun istuu pytyllä. Eihän siinä ehdi pyyhkiä eikä kiskoa pöksyjä ylös. Kiinnitellä henkselien nappeja.

Viimein tajunta hiljalleen sumenee. Uni valuu aivoihin sekavana, levottomana. Se tuo merkittäviä kuvia mukanaan: nahkapukuinen lentäjä roikkuu hihnojen varassa puun oksasta. Laskuvarjo on iso kuin talo. Se näyttää peittävän koko pihan. Suuri, punainen kokardi loistaa kauas miehen päähineestä. Sillä on nagan-pistooli kädessä. Se ampuu ja nauraa kamalasti. Se heiluttelee pyssyään, vaikka sen suolet roikkuvat maahan asti. Luodit sattuvat kipeästi osuessaan. Ei voi juosta pakoon, vaikka kuinka yrittäisi. Jalat ovat juuttuneet lumeen, jossa kaverit makaavat verisinä kasoina.

— Ää — ää — ääh! Ääh! Ääh!

Herääminen kylmään hikeen. Tuskaan mahassa. Kamalaan, kouristavaan tunteeseen, joka vetää koko ruumiin kippuraan. Pelko asuu pikkupojan kämmen-pohjissa kylmänä hikenä. Syvällä vatsassa, suolien poimuissa. Täyttää mahalaukun.

Helsingissä rakennettiin väestönsuojia kallioiden sisään

SAAVUIN ensimmäisen kerran Lappeenrantaan 3.6.44 palatessani lyhyeltä toipumislomalta. Joukot Kannaksella olivat jo silloin vetäytyneet Viipurin—Kuparsaaren—Taipaleen linjalle ja Lappeenrantaakin tullut näin ollen miltei etulinjakaupungiksi, sota-toimialueeksi. Siviiliasukkaat oli evakuoitu pois. Sotapoliisi siellä vain isännöi vastaten vähäisin voiminensa edes jonkinlaisesta järjestyksestä. Kaupungin ratsuväen kasarmeihin oli silloin sijoitettu Henkilötäydennyskeskus eli HTK, jonka kautta kaikkien Karjalan kannaksella taistelevien yksiköitten toipumislomalaiset ja täydennysmiehet joutuivat palaamaan joukko-osastoihinsa. Näin siis minäkin jouduin noille tutuille paikoille ja kun erinäisten seikkojen takia jouduin viipymään siellä kolmisen vuorokautta, oli aikaa katsella ympärilleen ja tehdä havaintoja sekä kasarmeilta, että muualtakin.

Junan saapuessa asemalle sen ympärillä oli valtavia pommikuoppia, sillä asemaa oli juuri edellisenä päivänä pommitettu ankarasti, kuten meitä vastassa olleet HTK:n virkailijat kertoivat. Mitään sanottavaa vahinkoa ei kuitenkaan ollut sattunut. Vain seinissä näkyi sirpaleitten jälkiä ja lähistöltä oli pari taloa palanut.

Outojen tunteitten vallassa astui vanha ratsumies muitten mukana kasarmien portista sisään, portista, missä ”ei nyt vartio estänyt”, kuten aina ennen, sillä sitä ei siinä ollut lainkaan.

Oli jo melko myöhäistä kun saavuimme, joten sen

päivän tarkastelut jäivät pakostakin vähiin. Ilmoittautuimme toimistossa, jonka jälkeen meidät ohjattiin ruokailuun ja sen jälkeen oli vain etsittävä paikkaa, johon päänsä kallistaisi. Olihan tuvissa sängyt, mutta ei patjoja eikä tynyjä. Vain osa kasarmeistakin oli käytössä, osa lukittuina. Orpo ja autoio tunne väreili ennen niin vilkkaalla kasarmialueella.

Seuraavan päivän aamuna kävelin leirikentälle katsomaan. Se oli jo silloin ollut lentokenttänä, ollen kuitenkin nyt rintaman läheisyyden takia autoio ja tyhjä. Vain alas ammuttu lentokone lojui siellä puoliksi palaneena. Tuttu lipputanko oli kuitenkin vielä pystyssä.

Ruokailu tapahtui HRR:n ruokasalissa ja ruokailijoita oli paljon, sillä miehiä tuli jatkuvasti. Ruokailuun ei menty sen paremmin järjestyksessä, kuin, että talousaliupseerikersantti tuli ulos ottamaan joukon vastaan ja järjesti siinä jonkinlaista kolmijonoa sisäänmenoa varten. Aina ei otettu edes lukua, sillä ruokaa oli pöydissä ja uutta tuotiin, jos jostain loppui kesken.

Varrotessamme siinä ruokalan edessä sisään pääsyä, herätti huomiotani se, että miehiä lappoi rannasta yli maneesikentän, sekä yksitellen, että ryhmissä liittyen jonoon sen loppupäähän, jokaisella lusikka kourassa. Mitä miehiä nuo ovat? ajattelin, sillä he eivät näyttäneet kuuluvan läpikulkeviin lomalaisiin ja muutenkin miesten olemuksesta kuvastui jotain luhua arkuutta. Kun talousaliupseeri oli minulle tuttu — palvelut

Muistoja Lappeenrannasta kesällä 1944

EINO HEIKKILÄ

Ratsuväen kasarmit
Lappeenrannassa

Ratsumiehet kesäistä sunnuntaita
viettämässä kirjoituksessa
mainitussa saunarannassa

hyökkäysvaiheen aikana samassa komppaniassa — sain tilaisuuden kysyä asiaa häneltä. Saamani vastaus oli tyrmistyttävä: ”Ne ovat metsäkaartilaisia”, joita on pesiytynyt tänne kasarmialueelle runsaasti ja joille ei HTK:n vähäinen henkilökunta mahda oikeastaan mitään. Ruokailun aikaan ne tulevat kärkeen ruokaa, mikäli onnistuvat pääsemään sisään ja lopun aikaa makaavat rannassa ja pelaavat korttia”.

Lähdin illalla katsomaan Saimaata saunarannasta käsin, sieltä korkealta törmäältä, jonka alla varuskunnan sauna sijaitsee. Sinne päästyäni en ollut uskoa silmiäni, kun näin toistakymmentä korttisakkia siellä täällä männikössä pelaamassa ja ”piruja” ainakin kymmenen jokaisen ympärillä. Olin hetken ymmällä, sillä käsitin heti, että nämä olivat niitä karkureita, jotka etulinjassa asemansa jätettyään hiippailivat täällä kasarmialueen suojissa ja juoksivat ruokajonoon lusikka kourassa.

Kun upseerikerholle päin kävellen edelleen tutkin seutua, näin miten hiekkaisella rantatörmällä kasvavien vanhojen petäjien juurten alle oli kaivettu poteroita ja pehmustettu ne jostain tuoduilla oljilla. Näissä nämä karkurit viettivät sen ajan, mitä korttipeliltä tähteeksi jäi. Kesäiset yöthän olivat lämpimiä ja kasarmeihin ei uskallettu mennä kiinnijoutumisen pelosta. Nämä ”urhot” olettivat nimittäin, että täältä sittenkin pääsisi uudelleen pakoon, jos esimerkiksi heitä yritettäisiin ottaa joukolla kiinni. Mutta toisin kuitenkin kävi, sillä samana päivänä, jolloin minäkin pääsin vihdoinkin lähtemään yksikköni, lähtivät sieltä myös nuo metsäkaartilaisetkin. HTK:lta oli lopultakin käännyt-

ty sotapoliisin puoleen ja niin mainittuna päivänä heidän ketjunsä piiritti koko saunarannan, ennen kuin korttipeliin syventyneet karkurit ehtivät huomatakaan ja veivät — kuten kuulin — koko lauman Lappeenrannan keskusvankilaan, mistä sitten tutkimusten jälkeen suurin osa palautettiin takaisin yksiköihinsä. Vain useammin karanneet ja jo tuomion saaneet jäivät vankilan muurien sisäpuolelle.

Ylläkerrottu oli surkea ja masentava toteamus sellaisesta, joka todella ajatteli isänmaansa kohtaloa noina raskaina päivinä. Että terveitä miehiä maleksi ehkä puolisen komppaniaa tuolla ratsuväen kasarmien suojissa hetkellä, jolloin heidän aseveljensä taistelivat ja kaatuivat Ihantalan, Vuosalmen, sekä monien muitten taistelukenttien tulimyrskyssä.

Kun seuraavan kerran tulin tuonne tutulle kasarmialueelle, oli ilmassa jo rauhan enteitä. Olin jälleen palaamassa sairaalasta Tiuruniemestä ja matka kävi nytkin samaisen HTK:n kautta. Elämä varuskunnassa oli jo kuitenkin ryhdistäytynyt, kuri palautunut, samoin jonkinlainen sotilaallisuuskin. Mitään salaeläjiä siellä ei enää ollut ja kaikki liikkuvat toivorikkaamalla mielellä kesäisen masennuksen sijasta. Vielä kolmannenkin kerran samana syksynä jouduin sinne, kun meidät Pirkka-Hämeen miehet vietiin sinne kotiutettaviksi. Silloin kaupunki oli jo saanut takaisin asukkaansa, teollisuus alkoi pyöriä ja elämä oli kaikesta näki, että tuo vanha tuttu karjalainen muistojen kaupunki alkoi sittenkin elää ja että kesällä vallinnut autius, alakuloisuus ja siellä nähty muu kielteinen olikin ollut vain ohimenevää — onneksi.

kaksi vanginsieppa

ELETTIIN sydäntalvea 1944. Syvärin tienoita kattoi vasta satanut, puhdas pakkaslumi ja jokea peitti luonnollisesti paksu jääkerros. Lodeinoje Poljen eli Lotinanpellon rintamanosalla oli enimmäkseen rauhallista. Rintamavastuussa lohkollla oli Ilvesdivisioonan kuuluva eversti von *Shrowen* komentama JR 23. Hyökkäyssotavaiheessa jatkuvasti tulella olleelle ja monia kunniakkaita vaiheita kokeneelle rykmentille tämä oli kolmas talvi Syvärillä. Kaupunkia vasta-päättä olevat rantamaisemat olivat tulleet tutuiksi Lounais-Hämeen miehille. Perusyksiköissä, huoltoteillä ja kanttiineissa kuuli jutun vääntämistä monella murteen muunnoksella: lempäläläisen voimallisen harvaa ja forssalaisille ominaista nuotissa puhumista säästi somerolaisten turunvoittoinen säkäty.

Joki oli autio ja sen rannat vaikuttivat elottomilta, mutta tämä hiljaiselo oli kovin näennäistä, sillä kaupungin puolelle jokea oli sijoitettu venäläinen merijalkaväkikiprikaati ja kummallakin puolella jokirintamaa oli varauduttu ja latauduttu mitä erilaisimpien tilanteiden varalle.

Vartiopaikallaan seisoskeleva kiväärikomppanian vartiomies nosti enemmän tai vähemmän rutiininomaisesti taisteluhaudassa käytettyä, faneerista ja kahdesta peilin kappaleesta konstruoitua periskooppia ylös ja vilkaisi alempaan peiliin. Hän säpsähti. Mitä helvettiä tämä oli olevineen, käväisi vartiomiehen ajatuksissa. Varmistuakseen havaintonsa paikkansapitävyydestä hän laski periskoopin käsistään ja kipusi kahden käsikranaattilaatikon päälle ja kohotti äärimmäisen varovasti päätään taisteluhaudan yli. Venäläinen tarkka-ampuja tervehti häntä heti kiikariväärillään. Luoti piukasi tällä kertaa osumatta terävästi ja napsahti haudan takaseinän tukipaaluun. Pää vedettiin nopeasti alas ja tartuttiin jälleen periskooppiin. Kyllä se vain niin oli, että naapurin asemista johti tossupolku jäällä olevalle avannolle. Vartiomies ilmoitti havainnostaan ryhmänjohtajalle ja tämä edelleen joukkueen pomolle ja kahlattuaan korrektisti virkatien läpi asia joutui vihdoon viimein I/JR 23:n komentajan, majuri *Lindqvistin* tietoon sekä johti seuraamuksiin.

Kahta vuorokautta myöhemmin kyyhötti meitä kuusi jääkäriä Alastarolta kotoisin olevan vänrikki *Simmo Rautalan* johdossa lumeen kaivautuneina avannon läheisyydessä. Yö oli sysipimeä ja satoi harvakseltaan lunta. Tuleppas nyt Vanja ystävänä pakkiasi täyttämään, niin saat kiivaan kyydin kyläilemään meidän puolella, taisi siinä yksi ja toinen ajatella pelko sisimmässään. Makaileminen avoimella jäällä, vihollisemien edessä pakkasi vetämään "paskan jäykäksi",

kuten oli tapana sanoa. Mielialaa ei suinkaan kohentanut tieto siitä, että sopivasti ammuttu valoraketti paljastaisi jään yli kulkevan ryömintäjälkemme ja samalla aikeemmekin.

Vedenhakijaa ei kuulunut. Odotimme ja odotimme, malttamattomina ja peloissamme. Paljonko meni aikaa tähän odotteluun, sitä en muista, mutta iäisydel-tä se ainakin silloin tuntui.

— Täältä on kohta häivyttävä, kuiskasi Rautala meille. — Alkaa jo vaaleta. Yksikään meistä ei ollut eri mieltä hänen kanssaan.

— Käväistään tuolla niiden asemissa ja otetaan sieltä jotain, että Linkku uskoo meidän olleen asialla.

Ei intiaanikaan olisi pystynyt liikkumaan sen äänettömämmin kuin me noustessamme ryömien jokitörmää ylös. Päästyämme töyräälle koimme jotakin hyvin omituista, sillä asemia ei ollut missään. Havainto vaikuttanut meistä yliluonnolliselta, koska kesällä kiikaroidessamme olimme varmasti nähneet jokitörmän miehittettynä. Lopulta lumesta töröttävä laudan kappale paljasti pesäkkeen suuaukon. Poistimme näkösuojauksen varovasti ja sen takaa paljastui katettu taisteluasema miehittämättömänä. Rautala ja *Laxström* laskeutuivat pesäkkeeseen ja me toiset varmistimme heitä konepistoolit viimeisessä valmiudessa. Rautala rapsi puukolla pesäkkeestä johtavat puhelintapsit poikki ja pisti kimpun tapsin pätkiä taskuunsa. "Visiittimme oli päättynyt ja käyntikortti oli jätetty".

— Nyt joutuin jälle, sanoi Rautala ja samassa alkoi kuulua jättiläismäisen lehmänkellon kalkatusta ja kovaäänistä puheen molitusta takamaastosta. Laskeutimme sydän kurkussa pers'luistia töyrästä alas. Rautala otti valopistoolin vyöltään ja ampui punaisen valoammuksen. Se oli sovittu merkki tykistölle. Mitään ei kuitenkaan tapahtunut. Omat patterimme pysyivät mykkinä. Jossakin oli kovasti jotain mätää. Missä, sitä emme tulleet koskaan tietämään. Tunsimme itsemme täysin hylätyiksi. Edessä kolmisen sataa metriä aukeaa ja valorakettien valaisemaa jäätä ja takana Venäjän pojat konepysyillään murhamielisinä. Näin Rautalan katseen terästyvän.

— Juoksuun ja kotiin, hän karjaisi.

En ole koskaan ennen, enkä varmasti jälkeenkään-päin juossut niin kovasti kuin tuona yönä. Täysinäiset konepistoolin lippaat takoivat kannattimissaan roikkuen kupeitani. Päästin vyösoljen auki ja sinne jäi jälle vyö, lippaat ja kaksi varsikäsikranaattia. Kone-tuliaseet takoivat suihkujaan ristiin rastiin jäällä edessä, takana, sivuilla ja kaikkialle. Jään riisteitä lensi ilmassa ja rintaa kouristi hapenpuute. Omissa asemis-

usyritystä

JUSSI JAUHIAINEN

samme meidän juoksuamme seuranneet kiväärikompanian miehet tuijottivat meitä kuin tuonen tuolta puolen palaavia.

— Miten te saatoitte, saatana soikoon, selvitä ehjinä, kun kymmenkunta kookoota ja lukematon joukko pikkuaseita takoiivat kohti, he sanoivat.

Meidät pelasti kaksi tosiseikkaa. Rautalan oikealla hetkellä antama lähtökäsky ja lumisade, joka haittasi tähtäämistä lumipuvuissa pinkoviin jääkäreihin. Vielä hetken viivytyks, niin olisimme joutuneet venäläisten patterien ja heittimien maaleiksi. Meille osoitettu keskitys alkoi, kun Rautala viimeisenä meistä ja ainoana haavoittuneena ryömi luoksemme esteiden raosta.

Syvärin talvista rantaa

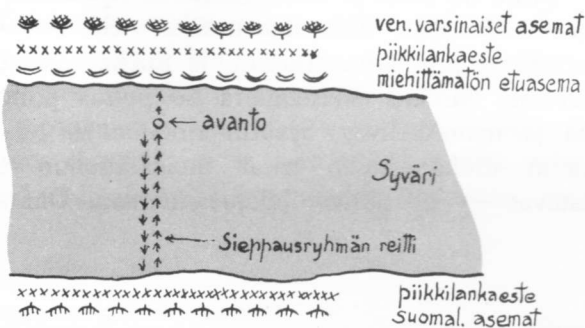

Vankia emme olleet saaneet ja niinmuodoin emme myös toivossa ollut kunnostautumislomaa. Nyt jälkeensä ajatellen tuntuu, että kaikesta huolimatta loman antaminen olisi ollut kohtuullista. Nuoret pojat olivat uhrautuneet niin kovin paljon. Mutta muutamaa viikkoa myöhemmin tarjoutui tilaisuus uuteen yritykseen. Tykistön tulenjohtue oli huomannut venäläisten eteentyönnetyn tukikohtan pienen, Syväriin pistävän niemen kärjessä. Tukikohta pidettiin meikäläisten taholta silmällä jatkuvasti. Tarkkailun perusteella voitiin tehdä se johtopäätös, että tukikohta oli öisin miehitetty. Ahaa, ajattelivat everstit ja sotamajurit, nyt pä tarvitaan taas noita nuoria ja usein kepposten-sa takia hulttioiksi havaittuja jääkäripoikia.

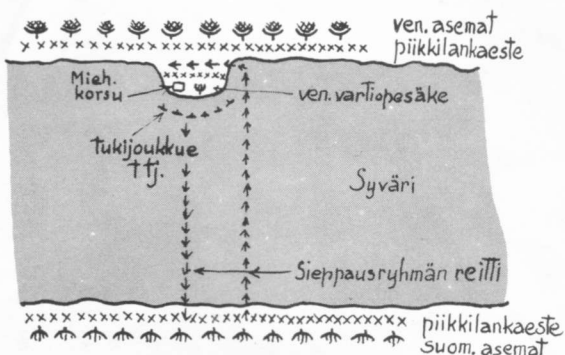
Upseerit tiedustelivat linjojemme takana olevista suokapeikoista edellä mainittua nientä muodoltaan ja mittasuhteiltaan muistuttavan paikan, jossa meitä yhdeksää, sieppausryhmäksi valittua jääkäreä alettiin valmentaa. Viikko siinä vierähti ryömimisen, rynnäkönn, tulituksen ja pampuilla suoritettavan käsikämmän kertausharjoittelemisessa. Ryhmä, jonka keski-ikä oli hätäisesti kaksikymmentä vuotta, otti tämän äksee-rauksen tavallaan leikkinä. Harjoitusta valvoi rykmenttiupseeri, kapteeni Koskinen. Ja oli siinä muitakin nappiniekkvoja aika-ajoin kehoittelemassa painamaan persettä paremmin maata kohden ja pitämään konepistoolia huolellisemmin lumesta ylhäällä.

Aikanaan koitti taas kovasti jännityksen täyteinen yö. Edellisestä improvisoidusta ja erittäin huonosti organisoitusta yrityksestä uusinta poikkesi täysin. Operaatio oli tarkoin suunniteltu ja siihen osallistuvat oli valmennettu juuri tätä tehtävää varten. Aikaisemman kokemuksen huomioon ottaen jääkärien moraliakin vahvistettiin. Heitä aivopestiin, kuten termi nykyään kuuluu. Isot ja kunnioitettavat herrat pataljoonasta

Sieppausyritys 1.

Sieppausyritys 2.

Piirros Syvärin vanginsieppausyrityksistä

Tulenjohtopaikka Syvärillä
vastapäätä Lotinanpeltoa

ja patteristosta selostivat suunnitelman, joka oli seuraavanlainen:

Sieppausryhmä, johtajanaan kersantti Fabian *Dufva* Hartolasta etenee niemen sivuitse sen kantaan asti jonomuodossa viiden kuuden metrin miesvälein. Kantaan päästyään se kääntyy suorakulmaisesti ja muodostaa niemen yli jääkäriketjun rintamasuuntana joki, eli toisin sanottuna yllättää tukikohdan takaapäin rynnähten. Sieppausryhmää seuraa rynnäkköpioneerikomppaniasta "lainattu" pioneeri mahdollisen miinoituksen vuoksi. Saman aikaisesti etenee kolmesta jääkäriryhmästä muodostettu tukijoukkue niemen eteen asettuen puolikaaren muotoiseen ketjuun varmistamaan sieppausryhmää. Tukijoukkuetta seuraa tykistön tulenjohtoupseeri. Tukijoukkueen ja samalla koko hankkeen johtajana toimii vänrikki Mikkola Lempäälästä, koska Rautala on poissa pelistä ja makaa sotasaaralassa kypäläänsä nuollen.

Suunnitelma oli selkeä ja yksinkertainen. Sitä paitsi se oli sotapelinä pelattu monet kerrat hiekkalaatikko- ja nuppineuloina jääkäripojat. Onnistuimme venäläisten huomaamatta pääsemään niemelle

ketjuun. Edessämme oli vihollisen tukikohta, joki ja omat asemat ja takanamme piikkilankaeste ja vihollisen varsinaiset asemat. Olinpaikka ei ollut häävi. Hiki tahtoi pusertua ihosta, vaikka vallitsi melkoinen pakkanen. Sydän läpätti kiivaasti kuin pelästyneellä koiranpennulla. Dufva oli sijoittunut ketjun keskusta- ja minä hänen siivelleen.

— Valmista, antoi Dufva valua kuiskaten ketjua myöten.

Myönteinen vastaus palasi pian.

— Sitten eteenpäin ja hiljaa kuin kusi sukassa, kuiskasi Dufva käskyn ketjulle ja eteneminen alkoi.

Meidän ja tukikohdan välissä oleva, "espanjalaisista ratsuista" kasattu este ohitettiin helposti, sillä se oli harva. Lähestymisen loppuvaiheissa eteneminen hidastui automaattisesti. Dufva ryömi melkein tuntu- maani.

— Kohta olemme perillä, hän kuiskasi suu melkein korvassani kiinni ja veti konepistoolin liikkuvat osat taakse. Itse tein samoin ja jatkoin varovaista lähestymistä.

Säpsähdin, näkivätkö silmäni oikein. Edessä oli hämmöittävinään vartiopaikka, jossa seisoskeli kaksi miestä. Tuuppasin kädelläni Dufvaa. Hän pysähtyi.

— Niitä on kaksi ja molemmilla konepistoolit, hän sanoi. — Mennään vähän lähemmäksi vielä.

Etenimme muutaman metrin, ja miehet erottuivat jo selvästi. Mitään aavistamatta he puhua polittivat hiljaa ja naureskelivat. Syvärin rintamahan oli niin vaaraton muka, kuten useat meikäläisetkin usein otaksuivat — ja kuolivat huomaamattaan. Dufva tö-

näisi vuorostaan minua. Nousimme polvillemme molemmat. Jalat hakeutuivat ponnahdusasentoon. Ote konepistoolista lujeni ja varmistin työntyi syrjään.

— Anna mennä, poika, huudahti Dufva ja minä loikkasin.

Toinen venäläisistä kääntyi salamannopeasti ja aseeni suuliekki lepatti piipun ollessa kohdistettuna kehon yläosaan. Jatkoin suihkua ja annoin sen leikata puolittain kääntyneenä olevaa toista vartiomicistä polvien tasalta. Molemmat vaipuivat maahan. Tulenavaus oli merkinä koko ryhmälle. Jääkärit ryntäsivät hurjasti karjuen vartiopesäkkeeseen johtavaan yhdyshautaan ja miehistökorsulle. Konepistoolit papattivat, kuului kiroilua, käsikranaatit mäiskähtelivät ja kasapanokset heittivät korsun ilmaan hirren pätkien viuhussa ilmassa. Itse syöksyin pesäkkeeseen ja toinen ampumistani venäläisistä yritti nousta ylös asetetaan sojotellen, mutta hänen taakseen ehtinyt Dufva löi miestä kumipampun sijasta varsikäsikranaatilla päähän ja löyty tuupertui uudestaan pesäkkeen pohjalta.

— Ahkiooo, tuokaa ahkiooo, hoilasi Dufva jälle ja tukijoukkueesta kiidätettiin paikalle ahkio, johon vanki sijoitettiin ja hänen matkansa sotavankeuteen alkoi. Toinen venäläisistä oli kuollut.

Tukikohdan tuhoamiseen miehistöineen oli tulenjohtajan mukaan kulunut pari, kolme minuuttia. Moni oli tavannut kohtalonsa pään ja moni oli pelännyt sen tapaavansa. Pojanmieli tietysti ei ajatellut tapahtunutta moraaliselta ja eettiselta kannalta, vaan kysymyksessä oli heille hitonmoinen seikkailu, josta pu-

Syvärin takana taisteltiin käsikranaatein (TK-taitelija A. Lindbergin piirros)

Suomalainen etuvartio Syvärillä

SA-kuv.

huttaisiin paljon, annettaisiin lomaa ja ripustettaisiin rihkamaa rintaan. Mutta omalta kohdaltani jokainen tämänkaltainen kokemus on kaivertautunut sie luun ja ahdistelee siellä aika-ajoin voimakkaastikin. Tykistö piti sanansa. Venäläisten asemissa leimahteli ja ryskyi ja maa lensi ilmaan. Raskaat patterit huokailivat Kinkijevan takana ja heittimien räkytys omien linjojemme takana oli raivokasta. Tulituki oli niin perusteellinen, että saatoimme suorittaa paluumatkan pystyssä kävellen. Jokainen kohteeseen yltävä suomalainen putki oli kuulemma ollut leikissä mukana.

Seuraavana päivänä tarjottiin sieppausryhmälle kahvit pataljoonan kanttiinilla. Eversti von Schrowe kiitti jokaista kädestä pitäen ja toivotti hyvää lomaa. Pataljoonankin upseerit latelivat paljon kiittäviä sanoja jonoon, vaikka kysymyksessä oli nuo niin sanotut kiroitut penikat koiruuksineen, kusipäät, jotka pyydystivät rottia konepistoolilla komentopaikan likakaivosta keskellä yötä, varastivat jokaisen irti saamansa rautanaulan ja vetivät köyden polun poikki kompastuseteeksi eräälle isotähtiselle herralle.

KOHTAAMINEN Ihantalassa rauhantulopäivänä entisen vihollisen kanssa oli ollut liikuttavan ystävällistä. Oli syleilty toisiamme, niin kuin venäläisten tapana on, kun he haluavat näyttää vilpitöntä ystävällisyyttä. Olimme silloin säälien ajatelleet, että kukaties heidät viedään vielä saksalaisten kanssa taistelemaan. Emme arvanneet silloin vielä, kuinka kova sota meidän täytyisi vielä käydä entisiä aseveljiämme saksalaisia vastaan. Kun rauhanehdot alkoivat tulla tiedoksi, että Suomen armeijan on riisuttava saksalaiset Suomessa aseista, alkoivat mielet käydä masentuneiksi.

Porukkaamme alettiin pian tuoda täydennysmiehiä. Tuli entisiä komppaniamme miehiä, jotka kesä- ja heinäkuun taisteluissa olivat haavoittuneet lievemmin ja vielä muitakin. Noin pari viikkoa rauhantulon jälkeen marssimme rautatietä kohden, missä meidät sitten sullottiin härkävaunuihin ja matka Ouluun alkoi. Kun juna pysähtyi Oulun asemalaiturille noin

puoleksi tunniksi, tuli ihmisiä junamme luokse katsomaan, olisiko heidän tuttujaan matkassa.

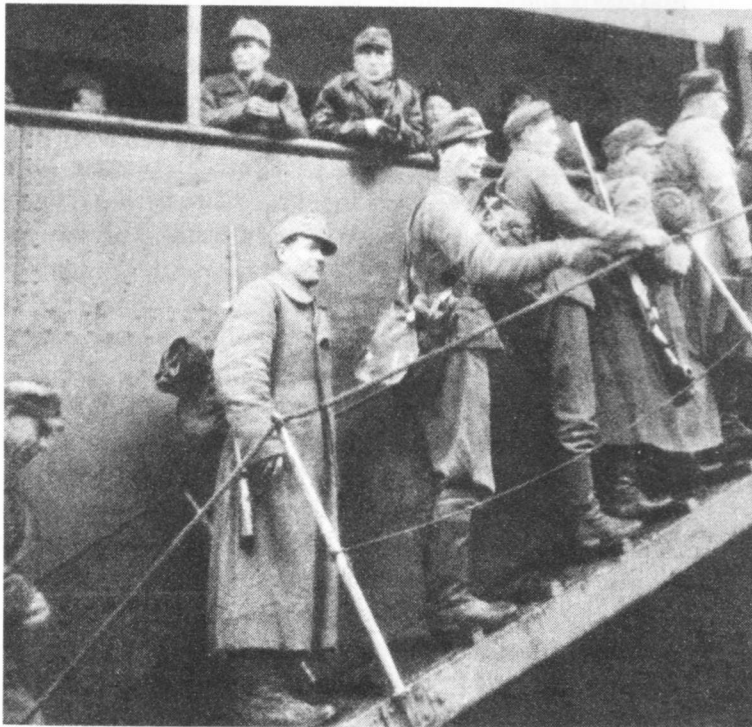
Miehistämme suurin osa oli pohjolan pitäjistä sodan ajaksi evakoituja. Oli myöskin kiiminkiläisiä, joiden joukossa oli läheisimmän taistelukaverini *Kiestin* äiti. Hän oli kovin liikuttunut nähdessään poikansa. Hän surkeili, että vieläkö teidän pitää sotia, olet raukka niin laihtunutkin, kun ei ole tullut laitettua paketteja-kaan. Kaverini sanoi vain, että kyllä meillä ruokaa on ollut tarpeeksi, mutta muuten on elämä ollut niin jännittävää ja että on pitänyt pärjätä vähillä nukkumisilla.

Upseerit alkoivat huudella: "Kaikki vauhuihin, juna lähtee." Silloin äidiltä pääsi itku ja hän sanoi: "Kyllä minä olen rukoillut sinun puolestasi paljon." Hetkeä myöhemmin sanoin kaverilleni, että minä olen arvannut, että sinulla on uskovainen koti, kun olet kaikissa tilanteissa ollut niin rauhallinen ja sanonut,

Tuhoisia kamppailuja Peräpohjolassa

URHO JUNNO

Suomalaisten maihinnousu Tornion Röyhtässä 1.10.44

ettei tässä käy sen hullummin kuin mitä meille on sallittu.

Juna siirtyi Tuiraan, joka olikin päätepaikka sille kyydille. Sitten marssimme Oulujokivartta parisen kilometriä ylöspäin ja leirydyimme. Pystytimme teltat lepikkoon, missä oleskelimme pari vuorokautta. Sen jälkeen alettiin hommaamaan lähtöä jonnekin, meille ei kuitenkaan sanottu minne. Jaettiin täydet annokset patruunia ja kolmen päivän sisimuona jokaiselle. Tiesimme että kuormasto ja "töpinä" jäävät toistaiseksi sinne. Illan hämärtyessä aloimme marssin Toppilan satamaa kohden kahden pataljoonan voimalla. JR 11:n kuormastot jäivät vain paikoilleen. Silloin oli muistaakseni lokakuun 6. päivä -44. Satamassa oli kaksi keskikokoista rahtilaivaa, joiden ruumat täyttyivät pian miehillä. Kannelle ei saanut kukaan jäädä. Tulitikkiukaan ei saanut raapaista, vaikka siellä olisi varovasti liikkunut.

Alkoi olla jo pimeää kun laivat lähtivät liikkeelle kauas merelle ja suuntana oli pohjoinen. Merellä ollessamme luimme divisioonamme komentajan eversti *Pajarin* päiväkäskyn. Siinä sanottiin suoraan, mikä on tehtävämme. Päiväkäsky oli suunnilleen seuraavanlainen: "Saamme olla ylpeitä, että meihin luotetaan ja että meille on annettu Suomen armeijassa ennen kokematon tehtävä. Saamme nousta maihin vihollisen selustassa ja vallata alue, johon toiset joukot voivat tulla perässämme. Tämä tehtävä vaatii jokaiselta mieheltä peräänantamatonta tarmoa, jotta tehtävämme onnistuisi. Meidän tulee käydä entisten aseveljiemme kimppuun ja riisua heidät aseista. Sotilaan ei ole lupa politikoida, vaan totella aina kaikissa tilanteissa hal-

Suomalaiset saartoivat Tornion pohjoispuolelle saksalaisen pataljoonan. Sotasaaialista mottialueelta

lituksen käskyjä. Suomen onni ja vapaus vaatii sen, että saksalaiset on saatava maasta pois. Päälle vain pojat!"

Yö meni istuskellessa ja jutellessa laivan ruumassa. Arvailtiin, miksi tilanne kehittyisi ja tulisiko vielä tosikamppailut aseveljiemme kanssa siitä, kummat olisivat parempia. Päivä jo valotti kun saavuimme Tornioon Röyttän satamaan. Sinne pääsimme saksalaisilta aivan salaa kiertämällä lähelle Ruotsin aluevesiä, Kuusiluodon länsipuolelta, sillä Kemi oli saksalaisten hallussa.

Kaikki oli hyvin suunniteltu. Sataman radalla oli juna odottamassa, kymmenkunta vaunua veturin perässä. Nousimme vaunuihin ja ajoimme liki Tornion kaupunkia noin kilometrin verran. Tornion kaupunkiin emme jalallamme astuneet, vaan se jäi omaan rauhaansa.

Aseman seutu ja alueet siitä pohjoiseen päin olivat vahvasti saksalaisten miehittämät. Komppaniat asettuivat ketjuun ja aloimme liikkua saksalaisten parakkialueita kohden. Sieltä avattiin kohta kiivas tulitus kaikensorttisilla aseilla. Tykistö ampui ja he päästivät meitä kohden ilmatorjunta- ja konekivääritulen. Se oli meille aivan uusi yllätys. Kun ensimmäiset porukastamme alkoivat kaatua, muuttui aseveli viholliseksi. Meidän porukallamme oli hyvä taktiikka. Kun emme päässeet heihin käsiksi suoraan edestä, yksi komppania kiersi sivustaan. Silloin tuli lähtö saksalaisille. Haltuumme jäi parakkialue, jota pojat menivätkin heti tutkimaan. Toisissa oli muonaa ja löytyipä viinavarastokin, josta pojat alkoivat kannella viinapulloja. Pataljoonamme komentaja, majuri *Malmivaara* huomasi sen. Hän pani vartijat viinavarastolle ja ovet lukkoon. Hän sanoi: "Viina on vaarallista sodassa, jos meinaatte henkenne säilyttää, niin ei ryyppäkään."

Ensimmäinen isku onnistui verraten hyvin. Ensimmäisenä vuorokautena valtasimme useita kilometrejä aluetta pohjoista kohden. Komppaniamme otettiin kokoon puolenyön maissa ja lähdimme lepoon Karjapohjolan rakennuksiin. Nukkumisesta ei tahtonut tulla mitään, koska porukassa oli miehiä, jotka halusivat maistella saksalaista viinaa, kun olivat kerinneet saada sitä ennen kuin varaston ovet suljettiin.

Komppaniaamme odottivat seuraavina päivinä uhkarohkeat ja raskaat tehtävät. Heti aamupäivällä lähdimme kiertämään vihollisen selustaan, pataljoonamme komentajan ollessa mukana. Komppaniamme voimin oli tarkoitus panna kaksi tietä poikki noin 7—8 kilometrin päästä ja pitää vihollista motissa. Komppaniamme pantiin kahtia. Ensimmäinen porukka meni Tornionjoen suuntaan menevää tietä katkaisemaan ja toinen porukka, johon minäkin kuului, Vojakkalan kautta Rovaniemen suuntaan johtavaa tietä. Pataljoonamme komentaja seurasi meidän porukkaamme. Kahlaamalla ylitimme Raumonjoen, mikä yhtyy Tornion kansanopiston pohjoispuolella Tornionjokeen. Mukanamme oli siviilimies, joka neuvoi meille matalikon, josta pääsimme hyvin yli kahlaamalla. Tulimme kyläaukiolle, joka oli tyhjäksi evakuoitu. Sitten ryhmityimme aseisiin. Toiset joukot pitivät pikakiväärin piiput pohjoista kohden, toiset taas etelää kohden, kun tiesimme lähistöllä Tornion suunnalla olevan suuren saksalaisten parakkialueen ja paljon sotavoimia. Minä jouduin kolmen kaverin kanssa sivustavarmistukseen taloon, joka oli metsän laidassa tien länsipuolella noin parin kolmensadan

metrin päässä. Alkoi olla jo pimeää, kun Rovaniemen suunnasta alkoi kuulua auton ääniä ja pian ilmestyikin useampien autojen valot näkyviin. Ne ryhmät, jotka olivat tien varressa, avasivat tulen autoja kohden ja me myös yritimme suuliekkejä kohden suunnata, kun saksalaisten porukasta avattiin kiiwas tulitus. Ampuminen oli molemmin puolin aika kiihvasta, koska motin puoleltakin alkoi kuulua ampumista. Silloin me heittäydyimme hiljaisiksi niin kuin olisi ollut turha ampua, kun vihollinen oli niin kaukana ja suuliekkejä lakkasi näkymästä. Ampuminen ei kestänyt kuin tunnin tai vähän toista, sitten se lakkasi kokonaan. Sanottiin, etteivätpä saksalaiset saaneet tietä auki, motti tästä kehittyi. Aikamme kuunneltiin ja sitten yksi mies jäi vartioon ja me toiset menimme taloon sisälle, mutta tulta emme uskaltaneet raapia, vaan heittäydyimme pitkäsemme lattialle ja pian olimme unessa, koska emme olleetkaan nukkuneet sitten kuin Oulussa viimeksi. Vartio vaihtui vain välillä muutama kerran.

Oli jo täysi päivä, kun olimme kaikki hereillä. Tutkimme kaikki komerot, koska oli jo nälkä ja sissimuonot syöty, mutta emme löytäneet muuta kuin jonkun kuivettuneen leivänkannikan. Sitten tuumattiin, että lähdetään katsomaan, mitä ne kaverit siellä touhuavat, koska liikettä kuului olevan heidän suunnallaan. Lähdimme lähintä tietä myöten jonossa kävelemään. Se talo oli maantien varressa ja siihen jäi illalla pataljoonamme komentaja jonkin upseerin kanssa. Kun pääsimme talon pihalle, oli säikäys kova, kun huomasimme, että talossa oli saksalaisia ainakin parikymmentä miestä ja kaksi heistä seisokeli tuvan päässä tarpeellaan, aseita heillä ei näkynyt. Kävelin jonossa etumaisena ja nostin heille kättä ja sanoin: "Heil Hitler!" — He murahtivat jotain vastaan. Kymmenkunta metriä yritettiin kävellä rauhallisesti, mutta kun pääsimme navetan suojaan, juostiin kovaa vauhtia metsää kohti noin parisataa metriä. Laukaustakaan ei tullut peräämme. Kiersimme samalle polulle mistä olimme eilen tulleet. Pian huomasimme, että porukkamme oli mennyt samoja jälkiä takaisin, koska oli jäänyt kaikenlaista kamaa, oli myös verinen lakki ja reppu polulla. Polku kulki tiheässä metsäntuikossa paikoin lähellä jokea.

Meille tuli pian toinen yllätys, kun näimme saksalaisia ryhmän verran polulla liki sitä matalikkoa, josta meidän olisi pitänyt ylittää joki. Huomasimme heidät vasta 30 m päässä. Meille tuli taasen äkkilähtö. Metsä oli niin tiheää, että se suojasi meitä, kun juoksimme hajalleen tiheikköön. Yksi meidän porukastamme jäi sille tielle, emmekä tienneet sattuiiko häneen laukaus vai saivatko saksalaiset hänet vangiksi. Hän oli raahelainen nuori poika. Tällä reissulla hän joutui kadoksiin, eikä hänen kohtalostaan tullut selvyttä. Juoksimme joen lähellä kulkevalle polulle yhden kaverin kanssa emmekä tavanneet enää kahta toista ka-

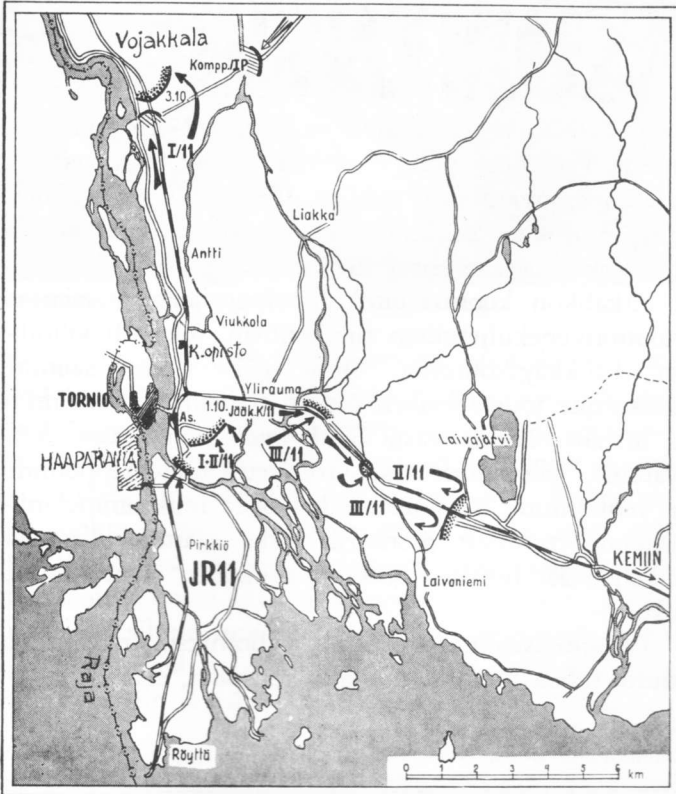
veria. Lähdimme kahlaamaan joen yli koskipaikasta, mutta vettä oli siinä paikoin aivan kainaloon saakka. Matalikolle ei ollut menemistä kun sitä vartioitsivat saksalaiset. Pääsimme kuitenkin joen yli.

Toiselle porukalle, joka oli mennyt rantatietä katkaisemaan, oli käynyt paljon huonommin kuin meille. Heitä ei palannut puoliakaan takaisin, sillä heistä oli kaatunut ja haavoittunut paljon. Haavoittuneet oli jouduttu viemään veneillä Ruotsin puolelle. Komppaniamme vahvuus väheni jokseenkin puolella kolmen vuorokauden taisteluissa. Komppaniamme sopi kahteen joukkueeseen ja me yritimme sillä vahvuudella vielä kerran hyökätä yhdeltä suunnalta parakkialueelle, vaan emme onnistuneet. Vihdoin tulikin jo lisävoimia. JR 51 otti asemat hoitaakseen. Me lähdimme Karjapohjolan rakennuksiin lepäämään.

Keskellä yötä tuli herätys, otimme patruunatäydennyksen ja marssi pohjoista kohden alkoi. Päädyimme kansanopiston pohjoispuolelle vainiolle sarkavarvin pääjoaan aseisiin. Edessämme oli se joki, jonka yli olimme jo joutuneet kahlaamaan. Matkaa jokeen oli noin 150 m. Kova taistelun jyräkkä kuului pohjoisesta ja taistelun ääni läheni joutuin. Kuuli selvästi, että meikäläiset siellä tulevat saksalaisten edellä Torniota kohden.

Pioneerit vartioivat siltoja, rautatien ja maantien siltaa tarkoituksenaan räjäyttää silta, kun omat joukot ovat päässeet yli ja täten estää saksalaisten pääsy

Tornion itäpuolella käydyissä taisteluissa tuhottuja saksalaisia panssarivaunuja lokakuun alkupäivinä -44

joen yli. Joukkoa alkoikin tulla aivan pakokauhun vallassa sillan yli, sillä tulitus oli vihollisella hyvin kiivasta. He käyttivät kevyitä ilmatorjunta-aseita ja tykistöä perääntyvän porukan kauhuksi. Sitten arveltiin, että kaikki meikäläiset ovat jo tulleet sillan yli joen pohjoispuolelta ja sillat räjäytettiin. Kuitenkin kymmeniä sotilaita jäi vielä joen toiselle puolelle. He joutuivat särkemään hirsisen niitty-ladon ja uimaan hirsien varassa joen toiselle puolelle. Joki oli niiltä kohdin syvää.

Pian alkoi saksalaisia liikkua joen toisella puolella ja kuului kovia komentošanoja. Silloin tuli meidän porukan vuoro tulittaa vihollista, kun he aukealla vainiolla juoksentelivat jokea kohden. Näkyväisyys heihin oli hyvä. He huomasivat kuitenkin, minkä ojan laidassa me makasimme ja tulitimme. Silloin he alkoivat tulittaa meidän asemiamme. Meillä ei ollut kaikin ajoin varaa nostaa päätä ojasta. Miehiä alkoi kaatua ja haavoittua joukostamme. Ryhmästäme kaatui alikersantti. Hän oli haavoittunut Vuosalmella olkapäähän, parantunut ja joutunut juuri porukkaan pohjoiseen lähdetessä. Joukkueenjohtaja tuli minun luokseni ja sanoi, että minä olen tämän ryhmän johtaja nyt. Kymmenen minuutin kuluttua hän tuli taasen kumarassa sitä ojaa myöten käsi pahasti tärveltyneenä ja poistui radan yli. Aavasaksaan menevä rata kulki yli asemista, missä olimme äärimmäisenä oikealla. Radan itäpuolella ei ollut saksalaisia, vaan siellä oli metsämaasto. Sen kautta oli turvallisempaa kuljettaa haavoittuneita ja hoitaa huoltoyhteyksiä. Kohta joukkueenjohtajan perään pyrki yksi vänrikki. Kysyin häneltä mihinkä hän menee. Tämä sanoi, että hänellä on niin korkea kuume, että pyörryttää, joten pitää käydä joukkosidontapaikalla. Sain hänelle, että hän hommaisi lisää miehiä ja patruunoita, sillä meiltä olivat patruunat ja miehet vähissä, ja pian olisivat jo saksalaiset joen toisella puolella. Mies toisensa jälkeen kaatui ja haavoittui. Vaikeammin haavoittuneita täytyi taistelukuntoisten lähtee kuljetamaan pois eikä ketään tullut tilalle. Luutnantti Salokannel johti joukkuettamme. Hän makasi saman ojan laidassa noin 30 m päässä minusta maantien ja Tornionjoen suunnassa. Ilmatorjunta-aseet ja konekiväärit paukkuivat ja multa roiskui pelloilla, väliin suihkut kääntyivät etemmäs kansanopistoon niin, että tiilet katolta pirsivät. Koska saksalaiset ampuivat valokuovapatruunoilla, osasi aina painua matalaksi, kun suihkut alkoivat kääntyä kohden. Ryhmästäni ei ollut enää jäljellä muita linjassa kuin Kiesti, paras taistelukaverini ja minä.

Olimme olleet puoli vuorokautta samassa ojassa asemissa, kun kauhuksemme huomasimme, että saksalaisia oli päässyt joen yli meidän puolellemme noin komppanian verran. Aseiden piippuja ja päitä näkyi jokiahteesta ja kuului kova mekastus ja komento. Arvelin, että kohta he tekisivät rynnäkön. Näin tapah-

YKSI MONISTA

tuikin. Noin kolmisenkymmentä miestä lähti juoksemaan kohti ja toiset tulittivat. Emme voineet tehdä mitään, kun suihkut vihelsivät ylitsemme. Makasimme saviliejuissa ojanpohjassa kun "sakut" hyppelivät ylitsemme. He luulivat meitäkin kaatuneiksi kun siinä ojanreunalla ja ojassa makasi ainakin kymmenkunta kaatunutta kaveriamme. Siinä kaatui mielestäni komppaniamme paras upseeri, luutnantti Salokannel. Hän oli haavoittunut juhannuksen tienoissa Noskuan taisteluissa ja toipunut sitten näihin kauhun koitoksiin. Kun sakut olivat menneet ohitsemme noin 30 metriä, törmäsimme Kiestin kanssa radan itäpuolelle, matkaa noin 20 metriä. Siellä ei ollut saksalaisia.

Siihen päättyi saksalaisten hyökkäysyritys. He eivät päässeet edes kansanopistolle asti, kun Laguksen porukka alkoi puottaa panssarivaunuista suoralla suuntauksella ja pelasti tilanteen. Mitä komppaniamme jäljelle jäänyt porukka sai kokea, ei ollut niin merkittävää. Vojakkalan mottia olimme itäpuolelta lähentelemässä, vaan tulitaisteluun emme joutuneet, siinä oli jo porukkaa siksi paljon, kun se kukistui.

Eräs aika merkittävä tehtävä meille vielä annettiin. Komppaniastamme ei ollut jäljellä kuin kolmisenkymmentä miestä eikä yhtään niistä upseereista, jotka olivat alussa lähtiessä mukana. Kuka ei ollut kaatunut tai haavoittunut, oli sitten sairastunut. Tehtävä oli sellainen, että lähdettiin kiertämään Rovaniemen pohjoispuolelle panemaan Oinasjoen suuntaan menevää tietä saksalaisilta poikki. Konekiväärikomppanian kapteeni, jonka nimeä en muista, johti joukkoamme. Kun pääsimme tien läheisyyteen, oli ilta pimeä. Vain tulipalon loimu valaisi metsän valoisaksi. Rovaniemi oli juuri pistetty palamaan ja viimeisiä sytyteltiin. Otimme jonkinlaiset asemat kivien suojasta ja panimme pikakiväärin aseisiin niin kuin luutnantti määräsi.

Hetken aikaa siinä vielä odoteltuamme lähdimme palavaan kaupunkiin. Kaksi taloa kaupungin reunassa oli jäänyt sytyttämättä. Tarkastelimme löytyisikö miinoja ja aloimme majoittua taloihin, kun emme miinoja havainneet. Hetken kuluttua saimme kuulla, että porukkamme johtaja oli mennyt miinaan ja saanut surmansa. Väsyneinä yövyimme taloon.

Halutaan ostaa

KT-lehden vanhoja vuosikertoja, varsinkin 1957, 1958, 1960 ja 1967 joko sidottuina tai irtonumeroina. Tarjoukset KT-lehden toimitukselle

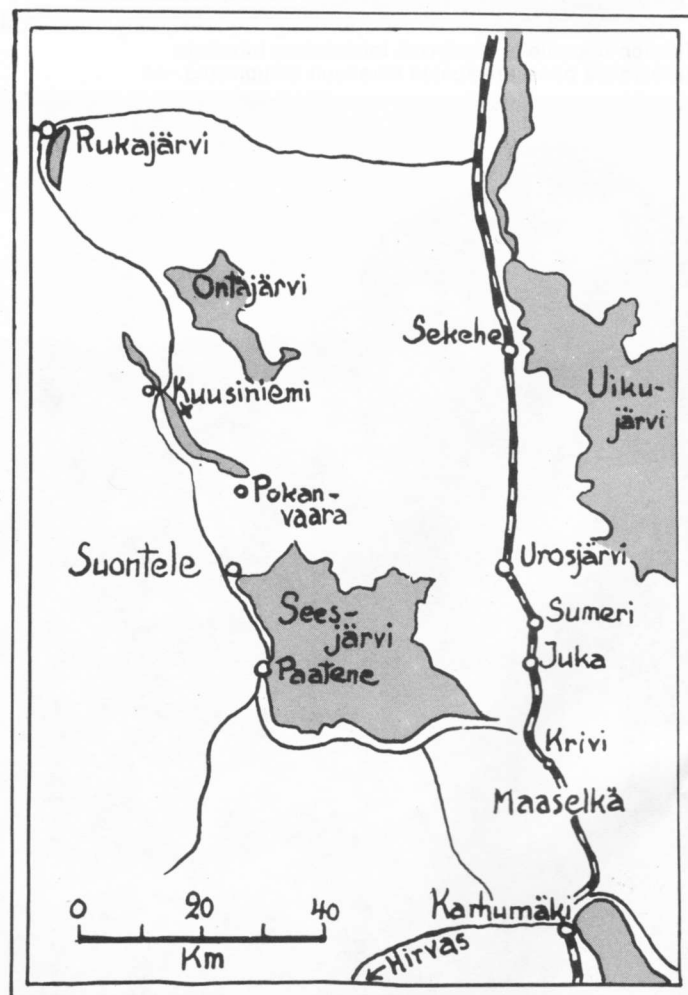
Töölönkatu 35 B
0026 Helsinki 26

ELETTIIN syys—lokakuun vaihteessa 1943, kun läksimme Paateneen pohjoispuolelta, Suonteleesta eräälle mieliinpainuvimmista retkistä. Päivä oli pilven harmaa, niin kuin mielenikin. Kotilomanikin oli peruutettu joka osaltaan antoi outoa tunnetta.

Pitkähkön kuorma-autokuljetuksen jälkeen saimme moottorivienekuljetuksen tukikohtaan, joka oli vihollisen hyökkäyskohteena. Sinne päästyämme saimme iloksemme todeta kaiken olevan onnellisesti ohi, mutta meidän olimme vasta lähtöviivan tuntumassa. Syötyämme, juotuamme sekä tarkastettuamme reppumme ja vehkeemme, saimme tukikohdasta mukaamme miinakentän tuntevat pioneerit, jotka saattoivat meidät ei-kenenkään-maalle, josta varsinainen tehtävämme alkoi.

Tarkoituksemme ei ollut valloituksia tehden ja suurta tuhoa tuottaen rynnätä eteenpäin, eikä 8 miehi-

Päämajan kaukopartion (Er.P 4/2.)
toiminta-alue Seesjärven pohjoispuolella

Korvikenuotio viritetty

nen partio 10 päivän reissullaan voi niitä suuresti tehdä. Matka jatkui raskasta reppua kantaen päivästä toiseen, kunnes eräänä päivänä tauolla ollessamme, vartiomiehemme sekä vihollisen vartiomies joutuivat silmätysten kummankaan ampumatta. Meitä vietiin jonkin matkaa, mutta huomattuamme, ettei meitä tällä kertaa jäljitetty, aloimme taas matkata päämääräämme kohti. Teiden liikennettä seuraten ja eräitä maantiesiltoja miinoittaen vihdoinkin pääsimme lähelle määränpäättä eräänä iltapäivänä, ja neuvottelimme seuraavan yön ja aamun tehtävistä.

Miinoitusta vihollisen panssarien varalta

Sekehen kauppalan vastapäisellä rannalla pidimme tarkkaa vartiointia ja teimme havaintoja, joiden teossa meitä avusti kauppalan puolelta eräs marjaan ja sienestämään tullut eläkkeellä oleva siviili. Illan hämärtyessä oli marjamiehemme vene tarpeen. Partionjohtajamme otti siihen 2 miestä, tarvittavat räjähdysaineet ja niin alkoi matka hiljaa soutuena panostuspaikalle kohteena rautatien vaihteet. Toiset jäivät jännäten rannalle seuraamaan, kuinka kaverusten käy. Ja hyvinhän se kävi. Noin tunnin kuluttua tulivat miehemme takaisin kuin kylästä konsanaan sanoen vain, että aamulla kuullaan. Ja niin kuultiinkin kuin ukkonen olisi jyrähtänyt taivaalta.

Pohdittuamme vielä seuraavan päivän tehtäviämme oli huolenamme melkein loppuun kulunut muona. Partionjohtaja Viljo *Suokas* sanoi tästä: — Ainahan sitäkin saadaan kun olemme lähellä naapurin tuki-paikkoja. Mutta kuinkas kävi?

Nukuttuamme yön, mikäli sitä nukkumiseksi aamulla varhain voi sanoa, ja jätettyämme vankimme harhailemaan läksimme vihollisen tukikohtaan, johon pääsimmekin erään joen ylitettyämme aivan leikiten. Muutamia taloja käsittävä kyläryhmä oli heinävajoinneen ym. ulkorakennuksineen noin 3 km päässä kauppalasta. Hajaannuttuamme suunnitelman mukaisesti, alkoi yllätyshyökkäys, mikä olikin täydellinen, vajojen ja rakennusten alkaessa samanaikaisesti palaa. Olin Vartiaisen Vikin, alik. Valkeisen ja partion johtajamme kanssa erään talon rappujen edustalla ja heitimme kasapanoksen, kun ovesta astui hölmön näköisenä sotilas päätset käsissä. Asettomana hän antautui mielellään ja kertoi, ettei talossa tällä hetkellä ollut muuta kuin eräs kersantti. Heitettyämme vielä ranskalaisen käsikranaatin, sanoi johtajamme: — Ei enää kranaatteja, sillä sisällä mahdollisesti olevat muonat kärsivät siitä, ja lähti Vartiaisen kanssa sisälle.

Oven avattuun ja sarjan ammuttuun oli partionjohtajamme kohtalonhetki lyönyt, sillä sisällä oleva kersantti oli päässyt vastapäätä ovea olevaan uuninloukkoon, josta hän ampui automaattikiväärillään kohti oviaukkoa. Silloin luoti osui sivuttain seisovan *Suokkaan* selkään ja kaatoi hänet siihen.

— Viki! miksi teit niin rajusti? olivat johtajamme sanat, kun saimme hänet pihanurmelle, mistä edelleen Vartiaisen, Valkeisen ja kertojan kanssa kannoimme hänet turvallisempaan paikkaan metsän suojaan joen toiselle puoleen. Sinne oli partiomme jo poistunut vanki mukanaan.

Paarit tehtyämme ja tajuttomana olevan johtajamme siihen nostettuamme alkoi osittain sanaton ja raskas paluu. Väsymys, ruuanpuute sekä tunne johtajamme tilasta oli yhtä harmaa, kuin ilma lähtöpäivänämme. Matka jatkui, miestä usein vaihtaen ja vankia parin kantajana käyttäen puoleen päivään saakka. Silloin Mannerheim-ristin ritari tunsu ansiokkaan uransa päättyvän, ja pyysi partiota luokseen. Kun olimme *Suorsan* kanssa jälkivarmistusvuorossa, pääsimme hänen luokseen vasta sitten, kun johtajamme maallinen vaellus oli lopullisesti päättynyt ja matka edelleen alkanut.

Ei ollut varaa saattaa vainajaamme kotimaan multiin eikä edes kunnan suojaan, kun olimme vähä-vaille piiritettyjä. Kaatuneen puun juureen vainajamme nopeasti laskettuamme alkoi pikainen paluu varajohtajamme määräysten mukaan.

Yötä päivää jatkui matkamme, eihän vihollinen hellittänyt, luullen saavansa hyvänkin apajan, mutta korpisotureille ja etenkin sisseille eivät suurimmatkaan rasitukset ole ylivoimaisia. Kertojan ja varajohtajamme pudottua jokeen jatkoimme yöllä matkaa tehden ja päivällä vaatteita kuivaillen, kunnes lopulta saavuimme lähtöpaikkaamme, josta sovitun merkki-laukauksen kuultuaan pioneerit tulivat meidät noutamaan.

Kun sota loppui ja pojat pääsivät lähtemään kotiin, siinä oli naurussa pitelemistä

Aseveljet ovat päässeet siviiliin ja nyt paljastuvat salatut konstit

JOUKKUEEN verran rasittuneita ja väsymyksen parilla olevia sotilaita istui maantien varressa Alatornion Liakan kylässä 8. päivänä lokakuuta 1944. Syys-harmaa päivä ei paljoakaan valjennut ja sodan synkeys ja tulipalojen tuoma lemu vei miesten mielen sen mukaiseksi. Apaattisina miehet katselivat uusia tapelupaikkojaan, jotka olivat vaihtuneet Karjalan kannaksen suursodasta rauhalliseen Lappiin. Joskus lienevät sotilailla olleet ehjät ja puhtaatkin sotilasvarusteet päällään, mutta nyt ne siivottoman näköisinä roikkuivat miesten ruumiin suojana.

Erikoisempaa väliä ei millään näyttänyt olevan, sota oli siirtynyt Lappiin ja sodan kalusto seurasi näitä rääsyttyjä miehiä, joissa kuitenkin liikkui elävä ihminen — joka eli omaa elämäänsä ja sopeutui sodan sanelemaan tehtävänsä.

Näihin aikoihin oli piruuden teko huipussaan Suomen Lapissa. Miesten olo ei ollut kehuttava ja kylmän talven tulo oli alkanut. Miehet olivat tapelleet Torniossa ja nyt he istuivat tienvarressa nuolemassa haavojaan. Huolto ei ollut moneen päivään toiminut eivätkä miehet olleet saaneet syötävää. Vähäinen ruo-

Pesemällä paska parani

ka oli pitänyt etsiä saksalaisten leiripaikoilta. Joskus sieltä saattoi löytää leipää, lihapurkin tai jotain muuta säilykettä, jonka miehet jakoivat hyvässä yhteisymmärryksessä.

Erikoisemmin miehet eivät kiinnittäneet huomiotaan, mitä heidän ympärillään tapahtui. Sotahan oli heidän jokapäiväinen elämänsä ja sen mukana tuli kaikki muukin kirous.

Sotilaille oli selvää, että kaikki mitä tehtiin heidän edessään, se tehtiin heidän päänsä menoksi ja sillä ei tiedetty olevan mitään rajoja. Nyt heidän edessään pakeneva vihollinen oli käyttänyt aivan erilaisia keinoja kuin tavallinen sodankävijä käyttää:

Sodassahan tapetaan, otetaan vankeja, hävitetään, poltetaan, joskus haukutaankin ja ammutaan koviin. Mutta nyt miehet tapasivat jotain aivan uutta. Sotilaat ovat pitäneet aina rahaa rakkaana. Se oli ollut sitä, mikä on sotilaille antanut lomalla käydessä sitä oikeaa elämän eliksiiriä. Mutta nyt heidän edessään oleva vihollinen on mitä törkeämmällä tavalla kaiken muun piruuden ohella häpäissyt Suomen tasavallan rahaa. Juuri sitä rahaa, mitä he tulevat tarvitsemaan, kun savotan ovat saaneet loppumaan.

Ne ovat repineet entisen ystävämänsä rahaa, jättäneet kasoittain niiden pieniä kappaleita, joista ei itse pahahenkikään pystyisi kokoamaan yhtenäistä seteliä. Tämäkään ei vielä riittänyt, mutta he käyttivät vielä katalampaa tempua.

Luonnollisella tarpeella käydessään hiukan sivussa leiripaikaltaan —, ja asian tehtyään, se viimeinen silaus tehtiin Suomen tasavallan setelirahalla. Tavallisesti tehtävään oli käytetty 20:—, 50:— tai parhaassa tapauksessa 100:— markkan setelirahaa. Raha oli heitetty, kuin merkiksi suomalaisille ja viimeisiksi terveisiksi.

Tuokos kaiveli sotilaita, jotka alkoivat jo hiljalleen ajatella kotiin pääsyä lähes viiden vuoden sotaretkeltään.

Miehet istuivat ja miettivät, kunnes Kemijärven poika Armas Kettunen ilostui kertomaan ystävilleen oivasta tuumastaan:

— Pojat, minä rupean pyykkäriksi. Onhan siitä sievoiset lisätulot tähän tavalliseen savottaan ja kyllä minä tiedän miten rahapyykki pestään.

Näin olivat ensimmäiset paperirahat joutuneet Kettusen pyykkättäväksi. Koko porukka osallistui työn etsintään ja sitä oli tietysti sen mukaisesti, miten hyvissä rahavaroissa pakenevat viholliset kulloinkin saattoivat olemaan.

Aluksi pyykkärin kalusteihin kuului tavallinen säilykepurkki, joka piankin osoittautui mitättömän pieneksi. Oli selvää että purkki vaihdettiin suurempaan — ja pian pyykkärin astiana oli 8 litran marmelaadipurkki. Kun työtä oli, oli kalustoakin hankittava lisää, tuumasi Kettunen. Nyt oli pyykkikalustoon saatu pyykkinaru ja tusinan verran puisia pyykkipoikia. Kun sankaniekkaan marmelaadipurkkiin vielä lisättiin palanen mäntysuopaa, niin kyllä pyykinpesu pani rahan äänellä.

Tavallisesti Kettunen pesi rahapyykkinsä illansuussa. Hän veti pyykkinarunsa leiritulien läheisyyteen, ja itseksen puheli:

— Kun vetää tämän narun tuulen alapuolelle, niin se kuivaa paremmin, ja yön kuluessa narua käännettäessä, niin aamulla on taas paljon kahisevia seteleitä.

Pyykkärin työ ei ollut liialla raskaudella pilattu, mutta työssä oli niitä muita huonoja puolia. Niissä ei paljon sopinut puhua eikä juonitella, yrityshän oli vapaaehtoinen ja täysin yksityisluontoinen. Armas Kettusen liikeyritys antoi elämäntoivoa toisillekin sotilaille ja Kettusen poikaa kohtaan tunnettiin sievoista kunnioitusta, sitä mukaa kunnioitus suureni, mitä isompi tukku seteleitä kerääntyi yrittäjän takataskuun.

Sotilaat seisoivat jälleen pyöräjonossa Kittilän tiellä, lähellä Jerisjärven tienhaaraa. Kettusen pyörän tangossa riippuivat tärkeät työkalut ja miehet hiljalleen soluttautuivat pakenevan vihollisen jälkeen. Matkalla miehet tapella kahistelivat sitä mukaa kuin kolonnat pysähtyivät paetessaan. Illan hämärtyessä sattui tienvarteen polttamaton talo, johon sotilaat majoittuivat yön seuduksi. Talossa keskustelu oli rattoisaa ja pian olivat miehet päässeet kotiutumaan majoitupaikkaansa.

Pyykkäri oli jälleen työnsä tehnyt, kantoi lisää huuhevesiä ja tarkasteli, että setelit eivät mene rikki eivätkä menetä numeroitaan, Seteleitä oli tällä kertaa narulla 8 kappaletta ja yhteensä 240 markkaa. Kettunen katseli ihastuneena saalistaan ja istahti pöydänpäähän. Koko porukka seurasi hiljalleen hänen puuhiaan.

— On aika pitää inventaario ja laskea rahansa, lasketaan ne huonommassakin liikkeessä, jossa raha tulee välikäsien kautta, mutta minä otan rahan suoraan asiakkaalta.

Taitavasti siirteli Kettunen seteleitä toisesta kasasta toiseen. Rahoja täytyi oikoa tuossa levitellessä ja tulehan toimitus vähän arvokkaammaksi, jos vie

enemmän aikaa —, mutta kiirettäkään ei näytä keneläkään olevan.

— On siinä rahaa. — Miehet katselevat ja sodan vihakin on tuossa lauhtunut. Kettunen katsahtaa vierellä olijoihin ja tuntee itsensä huomattavasti rikkaammaksi kuin mitä muut olivat.

— Pojat, kun päästään Ouluun niin minä vien teidät kaikki hotelliin. — Levitteli Kettunen käsiään aseveljilleen, niinkuin kiitokseksi hyvästä yhteistoiminnasta.

Miesjoukko veteli hirsii pirtin lattialla ja Kettunen uneksi äänekkäästi uusista rahalöydöistään. Tappelut ovat jääneet pikkukahinoihin. Päiväsaikoja ei ole liikojia ja loppuun ajetut miehet ovat palaamassa Lapin sotarekeltään. Kulku on hidasta, miehet vaeltavat sodan loppuunkuluttamissa vaatteissaan, housun takamukset auki ja asetakin kyynärpäät tursottavat. Miehet istuvat tien reunalla ja tait syövät parkkiintunutta ruumista — kukaan ei viitsi edes kynsiä, syökööt.

Marraskuun 15. päivänä miehet nousivat Tornion Röyttässä kuljetuslaivaan, jolla matka tiedettiin tapahtuvaksi. Miehet tarkkailivat seisovan laivan nimeä. Se kantoi komealta kalskahtavaa nimeä, Aldebaran.

Laiva laski Raaheen. Erikoisia riemuja siinä ei ollut, purkaminen tapahtui hiljaisuudessa eikä suuria juhlia tulijoille näkynt, vaikka tulijoita ei haukuttukaan.

Sotilaat olivat jälleen polkupyörillään ja tottuneesti pyöräjono lasketteli kohti Oulua. Majoituspaikaksi oli

Saksalaisten varasto- ja leirialueilta pojat löysivät monenlaista sotamiehelle kelpavaa, kuten muonapurkkeja ja mm myös poisheitettyjä suomalaisia paperirahoja

sotilaille varattu Koskelan kylän Valon talo, josta matkaa kaupunkiin ei ollut liikojä.

Miehet huomasivat pian olevansa tavallisia ihmisiä. Katselivat pitkään kauniita sääriparia ja alkoivat itsekukin etsiä omaa Elsaansa.

Kettunen oli porvari. Hän liikkui arvokkaasti ja koetteli vaistomaisesti takataskuaan. Illaksi miehet puhdistivat saappaansa. Repaleisemmat housut oli vaihdettu uusiin, joskin paikattuihin vaatekappaleihin. Miehet olivat käyneet saunassa, tukat oli ajeltu ja joku koitti taivutella etutukkaansa kummaa "voo-kiakin".

— Tänä iltana minä vien kaikki pojat hotelliin, katseli Kettunen ympärilleen jossa oli jetsulleen 8 miestä, miehet olivat kaikki Armas Kettusen lähimpiä aseveli-omaisia.

— Täältä pesee, huomautti Kettunen ja näytti povitaskuaan, joka selvästi pullotti hänen povessaan.

Miehet kokoontuivat pöydän ääreen ja laskivat vielä rahat kertaalleen, niitä oli hiukan yli 7000 markkaa, ja taatusti puhdasta rahaa, ja mitäpä se siinä — raha kun raha. Miehet kävelivät suu messingillä kaupunkiin päin. Yhdeksän miestä muodosti selvään oman ryhmänsä kadulla kulkijoissa ja kaikki tunsivat suurta kunnioitusta Kettusta kohtaan.

Miehet olivat keskikaupungilla ja seisoivat ravintolajonossa kuin muutkin. Lopulta he pääsivät sisälle, joka jo vaati hyvää tuuria ja järjestelyä. Samalla lailla miehet pääsivät pöytänsäkin.

Hiukan jäykän näköisesti sotilaat tervehtivät tarjoilijaa, mutta koettivat kuitenkin kaivella edes joitakin kohteliaisuuksia muistilokeroistaan. Kun miehet olivat toivottaneet hyvää päivää tarjoilijalle, katselleet ruokalistaa ja huomanneet, että pian oli pöydässä perunamuusia, silakkarullia, punajuuria, sientä erilailla laitettuna ja juomana oli kotikaljaa ja ruokaryypynä kippurahäntää.

Ruoka maistui nälkäisille miehille — ja jo ensimmäiset kallistukset toivat punan korpisoturien kasvoille.

Armas Kettuselle ollaan pöydässä kohteliaita. Hänelle tarjotaan tupakkaa ja tarjotaan lisää ruokaa, jonka jälkeen vasta toiset ottavat. Kettunen on kuin isäntä talossaan.

— Tarjoilija, huudetaan tiheään pöytään.

Sotilaat keskustelelevat pöydässä hiljaa, mutta aina joskus kuitenkin äänekkäämpi keskustelu pääsee vauhtiin. Miehet eivät paljoakaan keskustele sodasta, mutta lupaavat kuitenkin tavata toisiaan siviilissä.

— Tarjoilija, kutsuu Kettunen ja tilaa lisää viinaa.

Tarjoilijan huolettava katse ei sano parasta sotilaille:

— Saanko minä tuoda sotilaille laskun.

— No, tuo on jo liikaa, mutta alakynnessähän tässä ollaan — nehän pian laittavat kävelemään, jos jo-

tain vielä lisääsi.

— Tuo vain piika lasku.

Kettusen sappi oli täysi. Tämä ei käynyt hänen arvolleen.

— Hyvä vain, ettei kuullut, katselevat pojat toisiaan.

Tarjoilija tuli Kettusen eteen ja esitti laskuaan. Hän kaivoi lompakkoaan — levitteli sitä, johon tarjoilijakin kiinnitti huomiotaan. Miehet olivat päässeen tukalammasta tilanteesta ja Kettunen maksanut laskunsa sekä tarjoilija saanut sievoiset juomar rahat.

— Otetaan sitten korvikkeet — ja kierrokset.

— Kiitos, oli tarjoilija kumartanut Kettuselle ja toi ryyppyn ryyppynkin jälkeen.

Ilta oli pitkällä ja sotilaitten veret olivat kuumenneet. Sodasta riitti muistelemista, mutta nyt miesten ajatukset liikkuvat rahassa.

— Kyllä, kyllä se kannatti Kettusen se pyykki pestä. Monta kertaa se pyykki kuivi narulla, ja tuuli nii-

Saksalaisia sotavankeja marssilla Kemistä etelään

tä rahoja kuivatti nuotion loisteessa. Passaa se nyt tässä istua — ei sitä olisi uskonut. Ja nyt Kettunen maksaa hotellilaskunsa rahalla, jolla saksmani on pyyhkinyt takap... .. voi tuota naurun rähäkkää.

— Jolla on saksman... hih, hih, hii, hii, huiiii ja ne loppuäänät menevät niin korkeaan oktaaviin, että se herättää jo viereisessäkin pöydässä riemua.

Tarjoilija kävelee miesten pöytään, joilla on rajattomasti hauskaa.

— Mitä varten te pidätte näin kovaa ääntä, tämä on ravintola, mikä tuolla tavalla naurattaa, tikui tarjoilija, ja jälleen uhkaa laskulla.

Lasku tuli, mutta miehet jäivät istumaan pöytään. Kettusen rahapussilla lie ollut siihen oma osuutensa. Tuopit olivat jälleen täydet ja miesten ajatukset liikkivat Armas Kettusen rahaisissa hommissa. Miehet nauroivat, he nauroivat oikein sydäimestään asti, sillä ei näyttänyt olevan mitään rajoja...

Tarjoilija tuli jälleen miehiä kieltämään. Nyt näytti olevan tosi kysymyksessä, kun hovi asteli pöydän ääreen ja katseli riemuitsevia sotilaita.

Miehet eivät olleet erikoisen syyllisen näköisiä. Hovi esitti yksikantaan kysymyksensä: mikä sotilaita nau-

ratti? Miehet eivät puhuneet mitään, mutta sitten Kaikkonen sanoi:

— Naurattaisi se teitäkin jos maksaisitte laskunne rahalla, jolla saksm..., heh, heh, heejh. Onneksi Kaikkosen selostus loppui tuohon, mutta nyt se vasta oikein nauratti.

Miehet saivat jäädä istumaan pöytään — ja jälleen he nauroivat. Viereisessä pöydässä istui vanha herra, joka seurasi sotilaita ja hänelläkin näytti olevan hauskaa. Hän katseli sotilaita suuresti ihailien, olivathan he sotilaita. Vanha herra tuli miesten luo ja esitti:

— Sotilaat, saanko minä tarjota teille.

Pojat katsoivat toisiaan ja vierastaan.

— Olkaa hyvä, mutta eivät ne anna meille — kun meitä naurattaa. Pojat tekivät vieraalleen tilaa ja Kettunenkin hyväksyi vieraan herran.

— Katsotaanhan, kutsui vanha herra tarjoilijaa. Kymmenen samanlaista!

Tarjoilija oli kohtelias vieraalle herralle, sotilaita hän katsoi syrjäsilmillään, mutta herralle hymyili. Kuka herra lienee ollutkaan, katselivat pojat, jotka selvään huomasivat, että hän kuului kaupungin silmäntekeviin. Hän oli mukava mies ja ymmärsi sotilaita. Vanha herra on sotilaille kohtelias. Hänen kysymyksensä liikkuvat Karjalan kannaksen sodassa ja Lapissa. Hän ihanoi reippaita sotilaita. Miehet eivät siihen kiinnitä paljoakaan huomiota. Lasit nousevat ja vanhaa herraa pidetään vieraana.

— Pojat, mikä teitä nauratti kun olitte vähällä joutua pois koko hotellista? Oliko teillä rahaa laskuunne — , minä vaan että voisin auttaa teitä. Miehet olivat ymmällä. Tehän olette mukava mies, mutta rahan puutetta ei ole, jos ei liikoja rikkauksiakaan, miehet eivät valittaneet.

— Tarjoilija, kymmenen samanlaista.

Tarjoilija kumarsi jälleen ja vanha herra sai kiitetävän katseen, mutta sotilaille tarjoilijalla näytti olevan jälleen sanomista.

Tarjoilija toi viinaa pöytään, miehet nostivat lasinsa ja kumarsivat vanhalle herralle, hän halusi välttämättä nostaa lasinsa Sotilaille.

— Kippis, kippis, kippis, kippis...

Kaikkonen alkoi jälleen keskustelun:

— Jos ne tietäisivät, että me maksetaan laskumme rahalla, jolla on saksmanni pyyhk. perset..., silloin se naurun rähäkkiä taas alkoi, hiih, hiih, hiih, hiiiii...

— Pojat, nyt minä en ymmärrä, mikä teitä naurattaa, sanokaa nyt minullekin ja pojat nauroivat katketakseen...

Sotilaat katselivat toisiaan, nostivat lasinsa ja hoilasivat.

— Pojat onhan hän mukava mies. Kuka nyt tulee pelastamaan tavallisia sotilaita —, kerrotaanko?

Miehet loivat toisilleen hyväksyvät katseet ja olivat päättäneet kertoa ensimmäiselle siviilimiehelle salaisuutensa.

— Mutta ilkeääkö sitä kertoa, no, kerro sinä.

— No, ei siinä ole keneltäkään mitään varastettu, kerro vain, kerro, ja minä kerroin...

— Edessämme oleva vihollinen oli käyttänyt mitä törkeämmällä tavalla meidän tasavaltamme rahaa, ne olivat repineet sitä, ja sitten ne olivat..., ja pyyhki-neet sitten meidän rahalla takapuolensa. Niitä löytyi niiden päältä, ne olivat heitetty niinkuin merkiksi ja ärsykkeeksi meille. Sitten ne olivat vielä levitelleet rahoja ja paskantaneet niiden päälle. Vieras oli vakava ja kuunteli, vaikka asian vakavuuskin oli vähällä kadota...

— Vai niin, vai pyykki kuivamaan.

— Niin, ne olivat niillä pyykkipojilla kiinni, että ei tuuli vie ja sitten sitä rahaa kertyi vähän yli 7000 markkaa, vakuuttivat pojat, niinkuin asia todella oli-kin.

— Nyt jos ne täällä tietäisivät, että me maksetaan laskumme rahalla, jolla on saksmanni pyyhkinyt... Heh, heeh, heh, heeh, nyt naurulla ei ollut mitään rajaa, vieraskin nauroi ja koko porukka nauroi mukana.

Vanha herra kutsui tarjoilijan pöytään. Hän nauroi, että vatsa hytkyi, hänen naurullaan ei ollut mitään rajaa...

— Anteeksi, anteeksi herra...

— Kyllä, kierrokset vaan, ja parasta konjakkia.

Koko pöytäseurueella oli ollut rattoisan hauskaa.

Tarjoiluaika oli loppunut ja tarjoilija valitteli vanhalle herralle, esitellen laskuaan:

— Anteeksi johtaja, tarkoittiko herra, että kaikki laitetaan samaan laskuun.

Ilta oli kulunut. Vanha herra katsoi Kettusta:

— Sinä olet hankkinut kunnialla arvokkaan valuttasi. Pidä se ja pitäkää sillä vielä monta hauskaa, vakuutti vanha herra.

Kun lasku oli maksettu, vieraat olivat lähteneet ja ravintola oli tyhjennetty, pöytäseurue istui edelleen pöydässä. Tarjoilija ja arvokas hovimestari tulivat vanhan herran luo —.

— Anteeksi johtaja ja sotilaat, teillä on ollut koko illan rajattoman hauskaa, se pitää olla jotain erikoista, mekin haluaisimme kuulla jotain niin hauskaa...

— Kuulkaa, se on hauskaa, se on niin hauskaa ja johtaja nauroi, että vatsa notkui — kertokaa pojat, kertokaa... ja hänkin jälleen nauroi.

Pojat katselivat toisiaan.

— Ovathan he antaneet meidän täällä istua koko illan ja he näyttävät olevan mukavaa väkeä. Pojat katselivat toisiaan ja antoivat hyväksyvän katseensa keskenään.

— No, kerro, kerro sinä!

— Ilkeääkö sitä kertoa, no ei siinä ole keneltäkään mitään varastettu...

Kertokaa vaan, kehoitti vanha herra —.

— No kerrotaan sitten, ja minä kerroin...

Suomalainen yksikkö marssilla Itäkarjalan korvessa

VILJO VIERIMAA

LÄPIMURTO PIMEÄSSÄ

JOSTAKIN laatikon lokerosta osui käteeni valokuva. Sen ottaja lienee ollut harrastelija tai sitten silloiset olot eivät sallineet parempaa kuvausmahdollisuutta. Allekirjoittaneesta se kumminkin on, suikka takarai-
volle heitetynä ja parta pitkänä, ja parin eteen työn-
netyin kivääripiipun takaa näkyy rumanpuoleinen naa-
ma kiinteästi ja tarkasti levitettyä karttaa tutkien sam-
malla kun toinen käsi pitelee puhelimen kuulotorvea.
Huonon valokuvan taakse olen kirjoittanut:

”Tämä kuva on otettu Särkijärven kylän laidassa
Paateneen luoteispuolella elokuussa -42 käytyjen tait-
telujen aikana.”

Tuo teksti ja kuva riittävätkin palauttamaan mie-
liin erään 7./12. Pr:n Sissipr:n tuhoamistaistelujen lop-
puvaiheissa käytyjen kahakoiden muutaman yönseu-
dun vaiheen.

Aikaisemmin on allekirjoittanutkin ja eräät muut
selostaneet sanotun kolmisen viikkoa kestäneiden erä-
maataistelujen useita tapahtumia ja nyt kuvattukin
liitty niihin. Kuten muistettaneen, asetti 12. Pr.
eräänlaiset vastaanottoasemat Laasarin—Pieningän
tielle, jolloin niissä olevan IV/12. Pr:n oli tarkoitus
pysäyttää pohjoiseen pyrkivät venäläiset ja perässä tule-
van II/12. Pr:n tuli puristaa viholliset takaapäin ko-
koon. Näin kai oli suunniteltu. Varmistettava alue oli
aivan ilmeisesti neljännelle pataljoonalle liian laaja

ja siitä syystä venäläisten tullessa sanotulle linjalle, he
kykenivät sen läpäisemään suhteellisen helposti —
muistaakseni ilman sanottavia tappioitakaan. Sen
jälkeen he katosivat, neljännen pataljoonan partioi-
den pyrkiessä nopeasti selvittämään suunnan, minne
vihollinen oli lähtenyt. Kun tiedettiin, että pyrkimys
oli joka tapauksessa omalle puolelle ja kun kannas
Seesjärvi—Jolmajärvi tarjosi ainoan mahdollisuuden
siirtyä ilman vesistöylitystä pois suomalaisten alueelta,
piti prikaatin esikunta kai sitä todennäköisenä ratkai-
suna ja ryhtyi jo valmiiksi siirtämään joukkoja.

Mistä lienevät pioneirit hankkineet veneitä ja moot-
toreita, ei ole tiedossa, mutta nopeasti oli mm. 7./12.
Pr:lle järjestetty vesikuljetus pitkin Voijärveä ja siitä
edelleen. Letkassa liikkuminen oli Peräpohjolan mie-
hille tuttua. Sillä tavallahan uitto vetää veneitään ja
miehiä Peräpohjolan suurilla joilla keväisin uittojen
aikana. Niinpä hypittiin nopeasti veneisiin ja hämär-
tyvään elokuun yöhön — lienevät olleet elokuun 15.
päivän seudut — painui veneletka toisensa jälkeen.
Sattui vielä todellinen elokuun kuutamoyö — ilmakin
oli kuin linnunmaitoa. Kauniit kuutamomaisemat li-
puivat ohi ja herkin mielin katseli yön valaistuksessa
Pohjolan mies Vienan-Karjalan kauniita näköaloja.
Saattoipa usean Kittilän ja Kemin pojan mieleen jää-
dä salmi, josta siirryttiin Särkijärvelle. Kauniita ran-
taniittyjä, siellä täällä karjalaistalo, komeita koivikko-
ja ympärillään. Tyynen vedenpinnan rikkoi vain mil-
loin kalan mulahdus ja milloin pelästyneen vesilinnun
lento-ohjelma. Saattoi silloin moni mies elää aivan toi-
senlaisissa tunnelmissa kuin tavallisissa sodan myrs-
kyissä.

Yön häipyessä ja uuden päivän koittaessa pataljo-
nan komppaniat purettiin Särkijärven kylän lähettyvil-
le ja komentaja, majuri *Pyökkimies* antoi käskynsä.
Varmistettavaa aluetta oli kullekin komppanialle ja
7./12.Pr sai haltuunsa kahden järven välisen kannak-
sen, joka komentajan tietojen mukaan saattoi olla vi-
hollisen todennäköinen vaellusreitti. Aluetta oli pitkäl-
ti, reilusti kaksi kilometriä. Kun vihollisesta ei ollut
varmaa tietoa, oli kiire ehtiä sinne ennen, ja niinpä
komppanian päällikkö painuikin nopeasti tieduste-
luun. Siitä tuli pakostakin kovin ylimalkainen.

Alue oli suurta sekametsää, etupäässä koskematonta
koivikkoa, jossa koivujen latvat tuntuivat pilviä pyyh-
kivän ja maassa oli kehnolainen näkyvyys. Lisäksi
suunnitellulta paikalta löytyi parisen pientä suoaluet-
ta, joihin juuri voi saada konekivääreille jonkinlaista
ampuma-alaa. Kaksi kk-joukkuetta tuli vahvistukseksi
ja sillä siisti. Odotetusta vihollisen tulosuunnasta
johti leveänpuoleinen harjanne suunnilleen alueen
keskeltä. Karttaa katsomalla saattoi helposti päätellä,
että tuon sen nyt luulisi vanjaa vetävän, joten vähäi-
sen reservin, mitä komppania irti sai, samaten kuin
komppanian päällikönkin paikka määräytyi sen mu-
kaan.

Sitten ei muuta kuin joukkueet aseisiin, kkt: pai-koilleen ja kaikki töihin. Samanaikaisesti vedettiin komppanian komentopaikalle myöskin yhteys pataljoonan komentopaikasta, joka kai oli Särkijärven kylässä, jos muistitieto ei petä. Päivä kului kumminkin iltaa kohti ja niin komppanianpäällikkö kuin joukkueenjohtajatkin ehtivät saada jo luotettavan kuvan asemistaan ennen naapurin päällekyntiä.

Päivän mittaan saatiin pataljoonan komentopaikasta tietoja, että vihollisen kulkusuunta on jäljittävien partioiden toimesta yhä enemmän todettu olevan juuri sille kannakselle, jossa 7./12.Pr oli asemassa. Kai sen seurauksena pataljoona sai myös käyttöönsä Rajapataljoonasta yhden komppanian, jonka sijoituspaikaksi määrättiin 7./12 Pr:n lohko. Tästä komppanian päällikkö sai aiheen pyytää eräisiin erittäin heikkoihin paikkoihin vahvistusta, mutta komentaja pidi reservin käytössään. Joka tapauksessa 7./12. Pr:n päällikkö otti yhteyttä komppaniaan, joka jostain toi selta suunnalta tullessa, oli oman päällikkönsä kertoman mukaan loppuun ajettu. Kuultuaan joutuvansa pataljoonan reserviksi komppania nopeasti pystytti teltat noin 1/2 km 7./12. Pr:n linjan taakse ja painui pehkuihin.

Kun päivän kuluessa ei eteenyönneystistä varmistuksista saatu mitään tietoja ja aurinko alkoi painua mailleen lähetti 7./12. Pr:n päällikkö illalla 5-miehi-

sen partion liikkeelle pitkin harjannetta, käskyllä mennä niin pitkälle, että naapuri löytyy, koska sen väitettiin tänne suunnistavan. Partio lähti alikersantti Huilajan johdolla ja muut joukkueet saivat käskyn olla kuulona. Partio meni, ehti olla liikkeellä puolisen tuntia, kun harjannetta pitkin tömistä ukkoa tulemaan. Joukkueenjohtajalla pitivät kumminkin hermot ja hän tiesi, että edessä oli Huilajan partio ja laukausta ei pamahtanut ennen kuin saatiin juoksevista selvyys. Omiahan ne. Huilajan partio palasi täyttä ravia ja vielä partionjohtaja lakitta päin. — Partio oli saanut käskyn olla myös ampumatta, jos ei ole pakko — odotettiinhan kaikessa hiljaisuudessa Sissiprikaatia suoraan syliin, katsottaisiin, eikö sen taival ala vähitellen katketa.

— Siellä ne paholaiset ovat, selitti Huilaja. — Ainakin kilometri pistettiin täyttä ravia.

— Näkikö paruski teitä?

— Ei me olla varmoja, mutta kovaa ne tulivat.

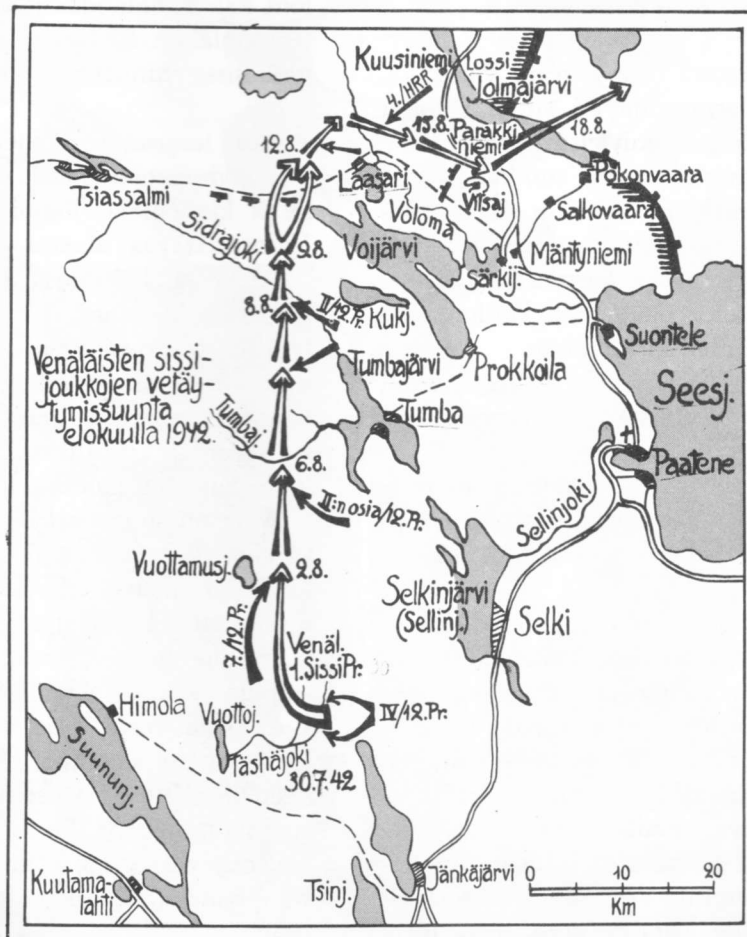
— Lähetti lähti liikkeelle, viemään tietoja joukkueisiin — edessä ovat ja läpi kai yrittävät.

Komppanian päällikkö oli tehnyt jo tarpeelliset ilmoitukset pataljoonaan ja katsoi tällä kertaa omalta osaltaan asiat hoidetuksi. Samalla hän veti lähellä olevan vänr. *Vabroosin* IV:n joukkueen valmiiksi. Tilanteen ratkaisuhan riippui nyt vanjasta, mutta selvältä tuntui, että kannasta myöten ne tulevat. Päivä

Venäläisen sissiprikaatin murtautuminen Seesjärven länsipuolelle Aunuksessa ja vetäytyminen suomalaisten saarrostaamana takaisin omalle alueelleen

Välipala nuotiolla
SA-kuva

Venekuljetus veneletkällä

Venäläisten sissijoukkojen vetäytymissuunta elokuulla 1942

Theranyl

voide lihassärkyyn

- tehoa vedon aiheuttamaan särkyyn
- helpottaa reumasärkyä
- taittaa noidannuolen
- karkottaa liikunnan ja harjoittelun aiheuttaman säryn
- auttaa nivelsärkyyn
- ljevittää nyrjähdysten ja lihasvenähtymien aiheuttamia kipuja.

Saatavana apteekeista ilman reseptiä

50 g THERANYL voidetta lihassärkyyn

Lievittää sekä tilapäistä reumaattista että muuta lihassärkyä ja venähtymien, lihaksen, nyrjähdysten ym. aiheuttamaa kipua. Tarkoitukseensa soveltukseltaan ja on pitkävaikutteinen. Viikauttaa hoidettavan alueen verenkiertoa. Ihanteellinen lääke urheilijoille, heivittää sekä harjoittelun että ikäajan ja kohtaluisen aiheuttamaa särkyä. Helpottaa myös verryttelyä ennen harjoitusta tai kilpailuja. Valtava annos lihaksia pyörittä lämpimää ja murenaa. Theranyl voidetta on laajutettu eikö ärsytä ihoa. Saatavana apteekeista ilman reseptiä.

Lääketehtäas
MEDISAN AB
UPPSALA

Lääketehtäas
MEDISAN, Uppsala

oli painunut illaksi ja kohtapa pimeäksi. Taivas oli nyt pilvessä ja kuu ei luonut valoa. Edestä ei kumminkaan kuulunut hiirenhiiskahdustakaan. Pyörähti tunti, pimeys alkoi olla jo täydellinen. Silloin harjanteelta noin puoli kilometriä itään rävähtivät kk:t ja yleensä kaikki aseet laulamaan. Voimakas "uraa" kajahti ja komppanian päällikön odottaessa ilmoitusta, ettei tässä vain ole taas pluffi kaverilla mielessä, jatkui kone-tuliaseiden räiske ja kun pauke siirtyi jo sen verran, että melskeen voi sanoa olevan omilla linjoilla, läh-dettiin. Ja mentiin vilkkaasti. Jotain pirua oli nyt ta-
pahtumassa. Pimeässä metsässä vaivaista polkua myö-
ten ei juoksu käynyt samalla vauhdilla kuin päivän
näöllä, mutta kauan ei matkalla kumminkaan viivyt-
ty, räiskeen siirtyessä koko ajan itäänpäin ja vähitellen
hiljetessä.

Vitjaa pitkin juostessa ei tavattu kyselemälläkään
muuta kuin miehiä, jotka makasivat silmä kovana
aseittensa takana eivätkä olleet nähneet mitään, kun-
nes tuli ensimmäinen emman takana makaava, joka
sanoi: — Tuosta ne meni, koko ajan olen paahta-
nut, vaan eihän tässä pimeydessä nähnyt muuta kuin
aseen leimahduksia ja huutoa kuului. Niin painuttiin
eteenpäin, vanjan tulosuunnastakin suolta kajahteli
vielä laukauksia ja jo tavattiin ensimmäisiä omia, jot-
ka jotain tiesivät ja löydettiin muutamia haavoittu-
neitakin — missä on joukkueenjohtaja? Pian hänet

löydettiin ja nyt päästiin vähän selville asioista.

Vänrikki kertoi, että hän oli juuri alkanut kuulla edessä olevan suon takaa hiljaisia ääniä ja aikonut lähettää siitä ilmoituksen, kun sieltä kajahti jumala-ton "uraa" ja samalla kiivas tulenavaus ja — kun "porkoolit" lauloivat siellä, niin ne alkoivat laulaa täälläkin, ja ei siinä kestänyt viittä minuuttia enem-pää, kun me olimme tässä pimeydessä nenät vastak-kain. Ketään ei erottanut toisestaan, jokainen ampui asemistaan sen kuin ehti.

— Mutta tässä suon reunassa oli kk, missä hel-vetissä se nyt on?

Kk:sta ei kuulunut mitään ja komppanian päällik-kö ja joukkueenjohtaja painuivat etsimään. Sieltä kk löytyikin velvollisuutensa tehneenä. Pari miestä maka-si haavoittuneena hiljaa vaikeroiden ja ilostuen ta-vattomasti todetessaan omia saapuneen, muut olivat vainajia. Haavoittuneiden kertoman mukaan vihollis-
nen oli tullut suoraan kk:ta kohti ja ampuja oli lau-
lattanut asettaan loppuun saakka.

Samalla välähti komppanian päällikön päässä —
mitä helvettiä oli se pauke, joka kuului niin kuin vit-
jan takaa?

— Ampuivat kai mennessään.

— Mutta nehän painuivat suoraan rajakomppa-nian teltoille! Nopeasti mies matkaan.

Pian sieltä tulikin tieto. Vitjasta läpi ryntäävä venä-läinen oli tietämättään osu-
nut suoraan nukkuvan raja-
komppanian teltoille, jonka
varmistuskin lienee ollut
vähän huolettomampaa ja
jälki oli sitten sen mukai-
nen. Ohi mennessään oli
ruiskittu sinne tänne teltoi-
hin konepistooleilla.

Edestä suolta kuului
vaikerrusta jatkuvasti, mut-
ta koska siellä ei ollut yh-
tään omia, mikä oli var-
maa, otti komppanianpääl-
likkö vastuulleen, ettei ku-
kaan sinne lähde pimeän
päässä pökkyörimään.

— Vitjat vain kuntoon
ja aamulla katsotaan, mi-
tä on saatu aikaan! —
Yön pimeydessä saatiin haa-
voittuneet kantaa rauhassa
pois ja samalla alkoivat
asiat alustavasti selvitä.

Venäjän poika oli ilmei-
sesti ja kaikesta varovaisu-
udesta ja hiljaisuudesta huol-
limatta ruvennut epäile-

Reumaattinen SÄRKY

ja muut lihaskivut
lievenevät
nopeasti

ja miellyttävästi

Heti kun särky alkaa, lievittää Algesal sellaisissa vaivoissa kuten reumaattinen lihassärky ja niveljäykkyys — neuralgiat, nyrjähdykset ja revähdykset, noidannuoli — särky ankaran ruumiillisen ponnistelun jälkeen työn aikana tai urheilussa — särky nopeiden sään vaihtelujen yhteydessä.

Algesal-hoidolla

nopeavaikutteisella, lä-
pituonkevalla ja kipuja
lievittäväällä salvalla.

Tämä kipuja lievittävä salva on niin nopeasti läpituonkevaa, että se vaikuttaa suoraan särkevään kohtaan heti ihoon imeytyttyään — ja se on niin mieto, niin hellävaraista ja iholle ystävällistä, ettei se ärsytä pikkulastenkaan ihoa esimerkiksi nyrjähdyksissä ja revähdyksissä. Algesal ei aiheuta kuumotusta eikä polttoa ihossa.

Kipu iskee akkiarvaamatta: älkää siksi lykätkö Algesal-putken ostamista. Pitäkää Algesalia aina varalla kotiapteekissa. Reseptittä kaikista apteekeista.

LATEMA

(ilmoitus)

mään harjanteen suuntaa. Oma edessä oleva lähitiedustelu ei ollut kuullut mitään — ei ääntäkään. Mutta kaikesta huolimatta verraten pian sen jälkeen kun Huilaja oli vihollisen kohdannut — se olikin tehnyt käännöksen kulkusuunnassaan vasempaan ja tullut edellä kerrotun suon taakse. Mitä sitten tapahtui sen selvitti aamu.

Tämä venäläinen Sissiprikaati oli eräitä harvoja niistä venäläisistä joukoista, jotka todella osasivat metsätaistelun, voi kai sanoa täydellisenä. Joukko oli onnistunut kokoontumaan pimeässäkin niin hiljaisesti meidän asemiemme eteen, ettei vastassa oleva joukkuenojohtaja paremmin kuin ehkä kukaan muukaan osannut suurempia epäillä. Hiljainen liike, josta hän aikoi ilmoituksen lähettää, oli juuri joukon kokoontumista. Sen jälkeen tuli venäläisiltä häikäilemätön ”päällekkarkaus” — täydellinen yllätys, jossa ei tietenkään säästetty enempää omia kuin vihollisiakaan.

On nim. toiselta puolen muistettava, että joukko oli jo epätoivoisessa asemassa. Aina suomalaisia vastassa ja ympärillä. Läpi oli päästävä, keinolla millä hyvänsä.

Suomalaisten kk oli ehtinyt kumminkin työnsä tehdä pimeässäkin melko hyvin. 30—40 kaatunutta venäläistä makasi suolla asemien edessä. Vaikka yöllä oli ääniä ja valitusta kuulunut paljonkin, löytyi aamulla vain kaksi haavoittunutta. Ilmeisesti eräät laukaukset olivat olleet haavoittuneiden itsensä ampumia — olimmehan nähneet samanlaisia tapauksia tämän reissun varrella muitakin. Haavoittuneista oli toinen jalkaan ammuttu mies ja toinen — nainen, jolta luoti oli lävistänyt rinnan. Molemmat istuivat suolla ja mies katseli meitä aluksi sen näköisenä kuin loppu olisi lähellä. Kun sitä ei kumminkaan tullut, kohdisti hän koko huolenpitonsa haavoittuneeseen naiseen. Molemmat lähtivät paareilla taaksepäin ja poistuivat näin komppanian kirjanpidosta. Jälkeenpäin kuulimme matkan jatkuneen edelleen sotasairaalaan.

Jälkeä oli syntynyt myös rajakomppaniassa. Kaikkiaan parikymmentä miestä poistui vahvuudesta, toiset ikiajoiksi ja toiset sairaaloihin. 7./12. Pr:n tappiot pysähtyivät kymmenkuntaan mieheen.

Kauan ei komppania saanut nuolla haavojaan. Saman päivän iltapäivällä lähdettiin taas panemaan uutta sulkua, joka olikin sitten viimeinen komppanian osalta tällä reissulla.

Kaikki tilauksia, osoitteenmuutoksia ym. sekä epäsäännöllisyyksiä tai puutteellisuksia lehden jakelussa koskeva kirjeenvaihto on lähetettävä osoitteeseen: Postilokero 820, 00101 Helsinki 10. Toimitus (Töölönkatu 35 B) ei niitä käsittele.

Kansikuva: Joukkoja keskitetään YH:n aikana

NUMERO 11:n KIRJOITUKSET

Ensio Savolainen:	
TAISTELULÄHETTINÄ TALVISODASSA	321
Bruno J. Tiainen:	
KIRJASALON KUNNAILTA RAMPALAN AUKEAMILLE	324
Pertti Ehrnrooth:	
KUN PIKKUPOIKANA PELKÄSIN	327
Eino Heikkilä:	
MUISTOJA LAPPEENRANNASTA KESÄLLÄ 1944	330
Jussi Jauhainen:	
KAKSI VANGINSIEPPAUSYRITYSTÄ ...	332
Urho Junno:	
TUHOISIA KAMPPAILUJA PERÄPOHJOLASSA	336
Erkki Immonen:	
YKSI MONISTA	340
Sipo Häyrynen:	
PESEMÄLLÄ PASKA PARANI	342
Viljo Vierimaa:	
LÄPIMURTO PIMEÄSSÄ	349

Kirjoittajat vastaavat esittämistään mielipiteistä. Käsikirjoitukset on tehtävä koneella joka toiselle riville. Ne palautetaan vain, jos postimaksu seuraa, muussa tapauksessa ne siirretään Sota-arkistoon. Maksetut valokuvat jäävät lehden omaisuudeksi, muut palautetaan, mikäli palautusta on pyydetty käsikirjoituksen yhteydessä ja postimaksu suoritettu.

KANSA TAISTELI

- miehet kertovat

Tilauskonttori: Hämeentie 155, 00560 H:ki 56, puh. 790822
Toimitus: Töölönkatu 35 B, 00260 H:ki 26, puh. 446242

900208559 J0U71 31011003

HAASO TOIVO

IMPIVAARANK 11

TAMPERE 82

1971

KIVÄÄRINPATRUUNOITA LAATIKOISSAAN

Irtonumero 1,60

SANOMAPAINO HELSINKI 1971